

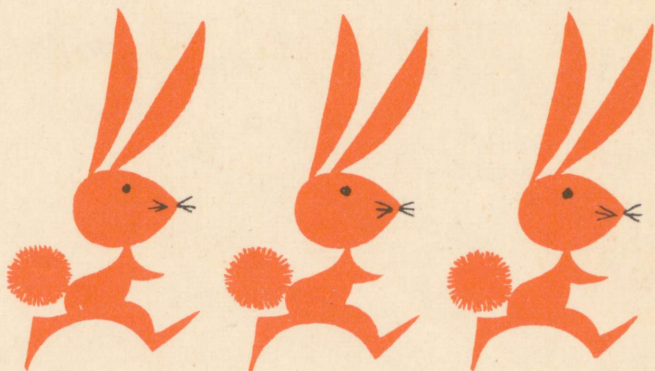

R. PÄTS, H. KALJUSTE
LAULIK IV

ÕPIKU KASUTAJALE.

Tee tarkuse varasalvede juurde nõuab hoolt ja püsivust. Olen Sulle sellel teel abiliseks, nõuandjaks ja seltsimeheks. Minu lehekülgedel leidub palju vajalikke teadmisi. Olen neid meeleldi nõus Sinuga jagama. Selle eest pead aga mind hästi hoidma, et võiksin järgmisel aastal Sinu nooremaid koolikaaslasi niisama hästi teenida.

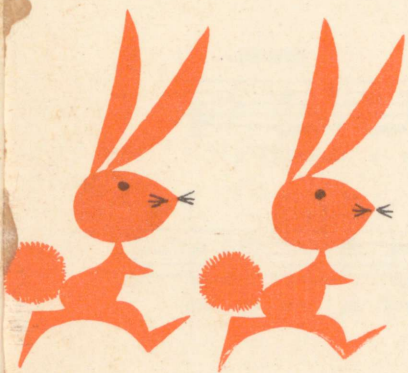
Õpik.

R. PÄTS H. KALJUSTE

LAULIK

IV K L A S S I L E

KIRJASTUS „VALGUS“ · TALLINN 1970

Kunstiliselt kujundanud ja illustreerinud H. Sampu
Noodigraafika E. Kari
Kinnitatud Eesti NSV Haridusministeeriumi poolt.

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

MEIE KODUMAA

R. Parve

H. Kaljuste

Liikuvalt

1. Rõõmsalt e - lab i - gas pai-gas mei - e päik-se - li - ne maa,

mä - ge - des ja kau - gel tai - gas uh - ket lau - lu kuu-led sa!

2. Liigub traktoreid, kombaine
põldudele mürinal.
Vabrikute suitsulaine
voogab sinitaeva all.

3. Igal pool on silme sära,
rõõmsat laulu, rõõmsat tööd.
Et kõik jutustada ära,
kuluks mitu päeva, ööd.

Laula ja näita käemärkidega!

MI JO MI JO MI MI JO | SO₁ SO₁ SO₁ JO MI

MI JO MI JO MI MI JO | SO₁ SO₁ SO₁ JO JO

Õpi eelnev harjutus pähe ja rakenda seda laulu «Meie kodumaa» saatehäälena! Harjutust lauldes näita käemärke kaasa!

Laula saatehääлт mitmesugustel silpidel (ma, me, mi, lal, lil jne.)!

Kirjuta harjutus vihikusse (JO-võti aseta esimesse vahesse):

jätka!

HÜVASTIJÄTT LAAGRIGA

Elavalt

Z. Kodály

1. Su - vi ju - ba jõud - nud lõ - pu - le,
2. Koo - li - ma - ja, oo - ta, pea - gi me

laag-rist ko - ju rõõm - salt rut - ta - me. Hü - vas - ti nüüd,
tar - kust ta - ga nõud - ma tõt - ta - me. Mee - nu - ta - me

laag - ri - pai-gad head, kool see al - gab õi - ge peal
kau - neid mat - ka - feid, möödun'd laag - ri - päe - vi häid.

VAHELDUV TAKTIMÕÖT

Laula rütmiseeritud astmenoodist:

MI JO LE LE MI JO SO₁ JO LE MI LE
MI JO LE LE MI JO SO₁ LE JO SO₁ JO

Ühes laulus või muusikapalas võib esineda ka erineva löökide arvuga takte ($\frac{2}{4}$ $\frac{3}{4}$ jne.).

Koputa eelneva harjutuse rütmi ja loe rütmisilpidega kaasa!

Pažsuta laulu taktimõõtu vaiksetl lauale ja laula astmesilpidega!

Kodune ülesanne. 1. Kirjuta eeltoodud noodilugemisharjutus noodi-vihikusse (JO-võti aseta 2. joonele):

jne.

2. Leia järgnevale tekstile sobiv rütm:

Päi - ke, kui - das nõn - da lii - gud | ü - le si - ni - tae - va sa?

O - led nõn - da ar - mas mul - le, | võ - ta ü - hes kõn - di - ma!

(E. Enno)

KUTSE ÖITSILE

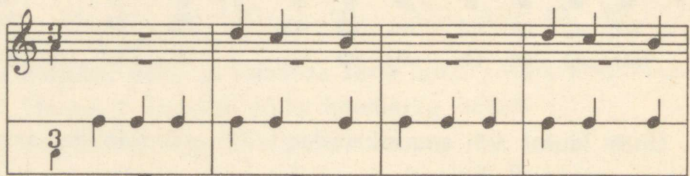
Rahvaluule

Eesti rahvalaul

1. Öit - si, öit - si, hel - lad vel - led!

KELLAMÄNG
KSÜLOFON

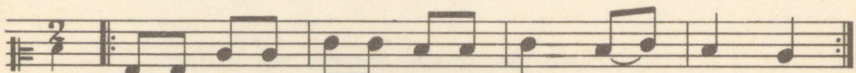
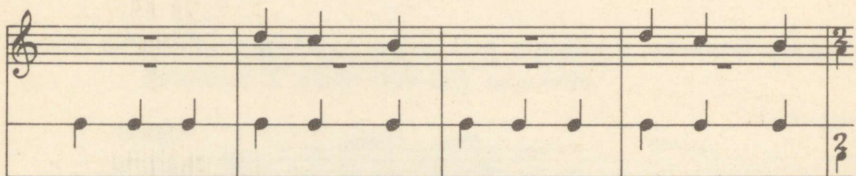

TAMBURIIN

KÖLAKARBIKE

Öit - si, öit - si, uu, i - lu - let

Ma läen öit - si hoi - de - mai - e, öit - si, öit - si,
taa - di ruu - na vaa - ta - mai - e, öit - si, öit - si!

2. Öitsi, öitsi, neiud noored!
 öitsi, öitsi, uu, ilule!
 Ma läen öitsi hoidemaie,
 öitsi, öitsi,
 venna halli vaatamaie,
 öitsi, öitsi!

3. Öitsi, öitsi, peiud pikad!
 öitsi, öitsi, uu, ilule!
 Ma läen öitsi hoidemaie,
 öitsi, öitsi,
 peiu täkku vaatamaie,
 öitsi, öitsi!

öitsil (olema) — öösel karja hoidma

SIDEKAAR

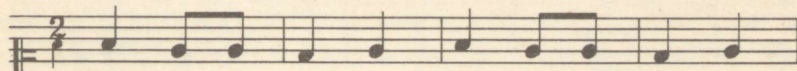
Lauludes näeme sageli, et ü h e silbi ajal tuleb laulda m i t u nooti.
 Sellisel juhul ühendatakse noodid s i d e k a a r e g a:

Jälgi, millistel silpidel kasutatakse eelnevas laulus sidekaarti!
 Järgmist laulu püüa laulda kohe tekstiga!

KORJAME ÖUNU

Eesti k. H. Kaljuste

Ungari lastelaul

Kor - ja - me öu - nu, pir - ne ja ploo - me.

Siis kui saak on ko - ris - ta - tud, kor - vis ko - ju too - me.

Laula rütmiseeritud astmenoodist ja näita ise käemärke kaasal

JO MI LE MI | LE JO RA, | MI SO RA SO MI JO |

JO MI LE MI | SO MI JO | LE MI MI LE RA, RA, |

Laula noodist:

HILISSUVI

E. Enno

Rahulikult

H. Kaljuste

1. Sõit, sõit, sõit, sõit lä - bi sa - lu, kul - lerkupp läeb pal - ja - ja - lu.
3. Tuul toob tuld, käib üm - ber sa - lu, kul - lerkupp läeb pal - ja - ja - lu.

LÖPP

Vaa - tab kask ja vaa - tab haab: kui - das see küll ko - ju saab?
Lau - lab kask ja lau - lab haab: kui - das see küll ko - ju saab?

2. An - na kin - gad, ka - se - ke - ne, an - na rii - ded, haa - va - ke - ne!

ALGUSEST

Haa - val pur - pur, ka - sel kuld - tuul toob met - sa ta - gant tuld.

ÕHTU

Eesti k. H. Kaljuste

Z. Kodály

JO

1. Õh - tu käes, päi - ke loo - ja läeb,
2. Samb - la sees ui - nub kan - ni - ke.

1. Õh - tu käes, päi - ke loo - ja
2. Samb - la sees ui - nub kan - ni -

tõu - seb kuu, vai - ki - nud on tuul.
Hea on tal ol - la samb - la all.

läeb. tõu - seb kuu, vai - ki - nud on
ke. Hea on tal ol - la samb - la

Lin - nu - ke - sed ma - ga - vad, u - ne - lau - lu lau - lan ma.
Ui - nu ra - hus, väi - ke - ne, hõm - me tõu - seb päi - ke - ne.

tuul. Lin - nu - ke - sed pea - gi ui - nu - vad.
all. Ui - nu ra - hus, tõu - seb päi - ke - ne.

Õh - tu käes, päi - ke loo - ja läeb.
Samb - la sees ui - nub kan - ni - ke.

Õh - tu käes, päi - ke loo - ja ke.
Samb - la sees

Tuttav laul:

SO SO SO SO SO NA MI LE SO MI NA MI LE
NA NA NA NA NA MI LE LE SO LE MI LE JO

Laula seda ka tekstiga (kõik salmid) ja näita käemärke!

- Kodune ülesanne.** 1. Kirjuta eesti rahvalaul «Tiiu, talutütrekene» noodivihikusse, JO-võti aseta esimesele abijoonele. Õpi laulu peast astmenimedega laulma.
2. Täienda järgnevat viisikatkendit omalt poolt:

- 2-häälne häälekujundamisharjutus.** Laula harjutust esialgu astmesilpidega, seejärel mitmesugustel silpidel (näiteks: ma, me, mi, lal jne.).

MIS NEED OHJAD MEIDA HOIDSID

Rahvaluule

Eesti rahvalaul
M. Saar

1. Lee, lee, lee, lee - lo, lee - lo, mis need oh-jad

mei-da hoid-sid, mei - da hoid-sid, mis need köi-ed mei-da köit-sid,

mei - da köit- sid, lee, lee, lee, lee - - lo, lee - lo!

2. Lee, lee, lee, leelo, leelo,
mis need ohjad meida hoidsid,
meida hoidsid,
sidemed, mis hoidsid meida,
hoidsid meida,
lee, lee, lee, leelo, leelo!

3. Lee, lee, lee, leelo, leelo,
ihkasime ikkest lahti,
ikkest lahti,
orjusest ju päästa vabaks,
päästa vabaks,
lee, lee, lee, leelo, leelo!

Meenuta eelneval aastal õpitud laulu:

JO JO LE LE MI MI NA MI MI LE LE JO JO SO₁

JO JO LE LE MI MI SO MI MI LE LE JO JO SO₁

MI NA MI MI NA MI MI LE LE JO JO JO

Laula laulu ka tekstiga ning näita käemärke kaasa!

Laula noodist:

Eesti rahvalaul

ÜLES

Rahvaluule

ÜKSIK (KORDAMISEL KÕIK)

JO

Eesti rahvalaul

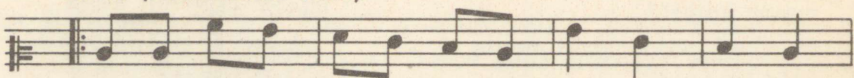

1. Ü - les, ü - les, hel - lad ven - nad, ü - les, ü - les,
2. Seal me röö - mu rō - ka - ta - me, ü - les, ü - les,

sõi - da - me nüüd Sõo - ru - mäe - le, ü - les!
lau - lu lah - ket lak - su - ta - me, ü - les!

ÜKSIK (KORDAMISEL KÕIK)

Seal me söö - me sõs - te - ri - da, ü - les, ü - les,
Seal me mee - led me - sit - se - mas, ü - les, ü - tes,

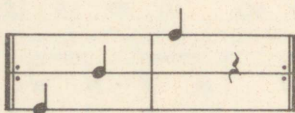
pau - gu - ta - me päh - ke - li - da, ü - les!
sü - da - med seal süt - ti - ne - mas, ü - les!

Laula eesti rahvalaulu «Üles» järgmise rütmioostinaatoga:

PLAKSUTAMINE

PÖLVELÖÖK

TRAMPIMINE

RÜTMIOOSTINAATO = korduv rütm («kangekaelne rütm»)

2-häälne noodilugemisharjutus. Laula harjutust ka mitmesugustel silpidel (ma, me, mi, mo jne.)!

Laula järgnevat harjutust ja näita käemärke kaasa!

2/4

RA₁ JO MI LE MI JO DI₁ DI₁ RA₁ DI₁ JO LE

MI MI SO MI RA MI LE MI JO DI₁ RA₁

KALEVIPOJA LAUL

Rahvaluule

Eesti rahvalaul

2/4

1. Ka - le - vi - te kal - lim poe - ga, kal - lim poe - ga,

is - tus ma - ha tam - mi - kus - se, tam - mi - kus - se.

2. Laskis laulu lendamaie, lendamaie,
tugevama tõusemaie, tõusemaie.
3. Laulis mered mühamaie, mühamaie,
lained laiad laksumaie, laksumaie.
4. Laulis pikse pilvedesse, pilvedesse,
tormihoogu taeva alla, taeva alla.

Laula noodist:

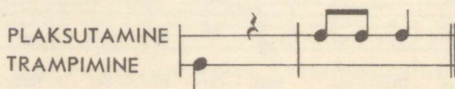
Eesti rahvalaul

Kodune ülesanne. 1. Kirjuta «Kalevipoja laul» noodivihikusse, nii et JO-võti asuks teisel joonel:

2. Laula «Kalevipoja laulu» järgneva rütmiosti-naatoga:

3. Leia järgnevale riimile sobiv taktimõõt ja laulurütm:

Ü - le maa ja mef - sa kae - bab tuu - le kō - lin ta - sa - ne,

sü - da kuu - lab, kur - valt kü - sib: ku - hu ka - dus päi - ke - ne?

(E. Enno)

POISTE LAUL *

J. Oro

Kindlalt

R. Päts

1. Ik - ka jul - ge pois - te meel, käi - me
ü - hes või - du teel. Ta - kis - tu - sed ol - gu suu - red,
meid viib vap - rus või - du - lel Ta - kis - tu - sed
ol - gu suu - red, meid viib vap - rus või - du - lel

2. :, Uhkelt paisub meie rind,
meis on ikka hoog ja ind. :,
:, Nõnda poisid vapral sammul
julgelt käivad oma teed! :,

3. :, Võimsalt kõlab poiste hääl,
kajab vastu orus, mäel. :,
:, Meie laul ja uljas tuju
võidab kõikjal südameid! :,

* Tärnikesega märgitud laulud õpitakse selgeks kuulmise järgi.

LENDAS VALGE TUVIKE

Eesti k. H. Kaljuste

Kindlalt

Tšehhi rahvaviis

①

②

1. Len- das val- ge tu - vi - ke mu ak - na - le,
ak - na - le. Tea- tas mul- le: päi - ke tõus- nud kōr - ge - le,
tea - tas mul - le: päi - ke tõus - nud kōr - ge - le!

The musical score is written on three staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 4/4 time signature. It contains the first line of the melody, marked with a circled '1'. The second staff continues the melody, marked with a circled '2'. The third staff concludes the melody. Below each staff is the corresponding Estonian lyrics.

2. Kudruta, mu tuvikene, akna peal, akna peal!
.: Tõusin juba üles, ehkki uni hea. :.

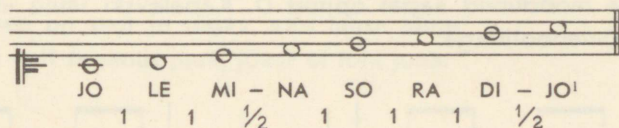

DUUR-ASTMERIDA JA DUUR-HELILAAD, PÕHIKOLMKÖLA, TETRAHORDID

Laula tšehhi rahvalaulu «Lendas valge tuvike» ja leia, mitmest erinevast heliastmest see koosneb!

Aseta nad kõrguse järgi ritta! Millise astmega algab ja lõpeb laul? JO-astmega algavat ja lõppevat astmerida nimetatakse DUUR-(mažoor) astmereaks.

Jälgi duur-astmerida ja leia, milliste astmete vahel on suur samm (terve toon), milliste vahel väike samm (pool tooni)! Astmed, mille vahel on pool tooni, ühendame väikese sidekriipsuga!

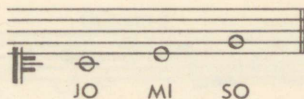

Astmevahed MI-NA ja DI-JO¹ on pooletoonilised, kõik teised aga tervetoonilised.

Duur-astmerea astmetest loodud meloodiad kuuluvad DUUR-helilaadi. Duur-helilaad on rõõmsakõlaline.

Laula duur-astmerea I, III ja V astet: JO, MI, SO!

Nimetatud astmeid järjestikku lauldes saame duur-helilaadi põhikolmkõla:

Duur-astmerea võime jaotada kaheks pooleks.

Kumbagi poolt nimetatakse TETRAHORDIKS (tetra = neli; hord = kõla):

ÜLEMINE TETRAHORD

ALUMINE TETRAHORD

JO LE MI-NA astmed moodustavad **alumise**, SO RA DI-JO¹ aga **ülemise** tetrahordi.

Meenuta möödunud aastal õpitud D. Kabalevski laulu «Pioneerilaagris» astmenootidega:

2

JO¹ JO¹ JO¹ DI JO¹ RA SO SO SO RA

SO MI NA NA NA MI LE SO MI MI LE LE

JO JO JO¹ RA JO¹ SO RA SO NA MI

SO NA MI LE SO JO JO

Kirjuta see laul noodivihikusse (JO-võti aseta esimese joone alla):

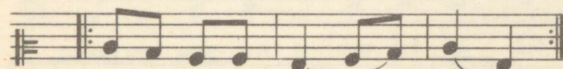
jätka.

KINGUL KAUNIS TAMMEKENE

Tõlk. K. Korsen

1. Kin-gul kau-nis tam-me-ke-ne,

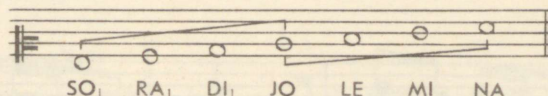

lu-hal kask nii val - - gel

2. Voolab jõgi nende vahel vete veerul võimsal.
3. Jõgi see on suur ja sügav, vesi lausa jäine.
4. Ei või vett sa janus juua, jõest ei tohi juua.

Laula eelnevat laulu ja aseta selles esinevad heliastmed kõrguse järjekorras ritta:

Võrdle saadud rida JO-lõpulise astmereaga ja leia, kuidas asetsevad tetrahordid nimetatud laulus!

Laula duur-astmerida nii, et ülemine tetrahord kanduks 8 astme (oktaavi) võrra allapoole.

KELLE NELI KAUNIST KLEITI!**

U. Leies

E. Tamberg

1. Kel - lel ne - li kau - nist klei - ti, kel - lel ne - li

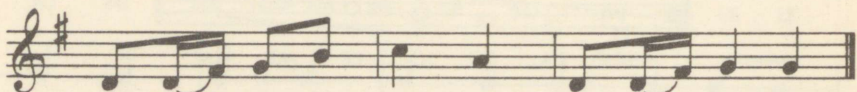

kau - nist klei - ti? Nur - mel ne - li kau - nist klei - ti,

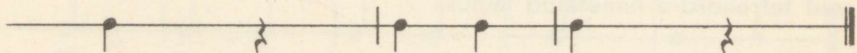

nur - mel ne - li kau - nist klei - ti. Ne - li

PLAKSUTAMINE

kau - nist klei - ti, ne - li kau - nist klei - ti.

2. :, Sügis käsib halli kanda, :,

 :, talv aga valge lubas anda, :,

:, valge lubas anda. :,

3. :, Kevad kingib rohelise, :,

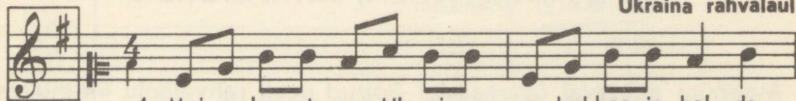
:, suvi kirjuõielise, :,

:, kirjuõielise. :,

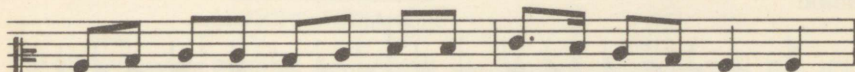
** 4 viimast takti kuulmise järgi

MEIE KAUNIS MAA, UKRAINA

Ukraina rahvalaul

1. Mei-e kau-nis maa, Uk-rai-na, o-led hea ja hel-de.

Köi-gist maa-dest il-mas lai-as kal-lim o-led mei-le.

Köi-gist maa-dest il-mas lai-as kal-lim o-led mei-le.

2. Armas avar veteväli,
võimas Dnepr, sa iidne.

∴ Armas oled, õitsev pealinn,
kuulsusrikas Kiiev. ∴:

3. Üle kalli koduraja
palju laule kajab.

∴: Üle kõigi päike särab
helgel õnneajal. ∴:

Leia, kus selles laulus esineb «hüpperütm»! Plaksuta laulu rütmi ja loe rütmisilpidega!

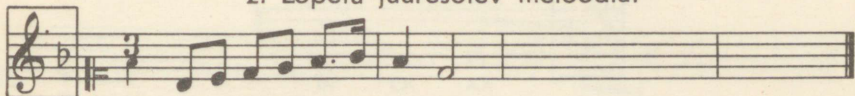
Laula astmenoodist:

Kodune ülesanne. 1. Kirjuta ülaltoodud soome rahvalaul noodivihi-
kuse nii, et RA asuks esimese joone all!

Kuhu tuleb paigutada JO-võti?

2. Lõpeta juuresolev meloodia!

MOLL-ASTMERIDA JA MOLL-HELILAAD, PÕHIKOLMKÖLA, TETRAHORDID

Meenuta eelneval õppeaastal õpitud eesti rahvalaulu «Minu vana-ema»!

RA, DI, JO JO LE LE LE LE MI MI RA RA SO SO NA MI
MI LE JO JO LE LE RA, DI, JO JO DI, DI RA, RA, RA

Kirjuta laulu heliastmed kõrguse järgi ritta! Millise astmega algab ja lõpeb astmerida? Kirjutame astmerea noodivihikusse, nii et alumine RA asuks esimese joone all! Kuhu tuleb asetada JO-vöti? Milliste astmete vahel on pool, milliste vahel terve toon?

RA, DI - JO LE MI - NA SO RA

RA-astmega algavat ja lõppeatvat astmerida nimetatakse MOLL- (minoor) astmerekaks. Moll-astmerea astmeist loodud meloodiad kuuluvad MOLL-helilaadi. Moll-helilaadis laulud võivad olla karge-, mõnikord aga ka kurvakõlalised.

Meenuta, milliseid moll-helilaadis laule oled õppinud varem?

Laula moll-astmerea I, III ja V astet: RA₁, JO, MI! Neid astmeid järjestikku lauldes saame moll-helilaadi põhi k o l m k ö l a:

RA, JO MI

Jaotame ka moll-astmerea kaheks tetrahordiks:

ÜLEMINE TETRAHORD

ALUMINE TETRAHORD

RA₁ DI₁ JO LE MI NA SO RA

Moll-astmerea **alumise** tetrahordi moodustavad niisiis RA₁ DI₁ JO LE astmed, **ülemise** tetrahordi aga MI NA SO RA astmed.

Laulame moll-heliastmikku, tuues ülemise tetrahordi oktaavi võrra alla:

RA₁ MI₁ RA₁ LE

HÄLLILAU

K. E. Sööt

Aeglaselt

Eesti rahvaviis

1. U - ni, u - ni, ul - li - ke, kõr - gel len - dab kul - li - ke,
2. U - ni tu - leb, ul - li - ke, väi - ke lap - se - trul - li - ke

ta - hab ka - nu püü - da, lap - se poo - le hüü - da:
vai - ba al - la va - ob, u - ne - rü - pe ka - ob.

Üi - nu, o - a - le - he - ke, väi - ke vä - sind me - he - ke,

u - ni tu - leb ju, u - ni tu - leb jul

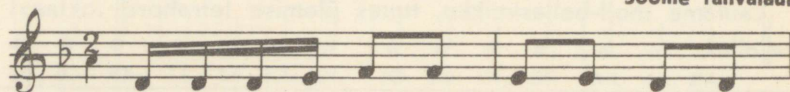
Laula eelneva laulu põhitoonist kolmkõla ja määra selle järgi, milises helilaadis on see eesti rahvalaul!

Aseta eelneva laulu astmed kõrguse järjekorras ritta ja leia, kuidas asetsevad tetrahordid!

KARJAPOISS*

Rahvaluule

Soome rahvalaul

2. Tegin mina pilli pajukoorest,
pilli tegin pajukoorest.

∴ Hei! tillukene vellekene, kuldali, kaldali,
pilli tegin pajukoorest. ∴

3. Istusin ma mättale mängimaie,
puhuma siis pillilugu.

∴ Hei! tillukene vellekene, kuldali, kaldali,
puhuma siis pillilugu. ∴

4. Salakesi kuulas minu mängu
 karjapõlve kaunim neiu.
 :: Hei! tillukene vellekene, kuldali, kaldali,
 karjapõlve kaunim neiu. ::

MATKALAU

Marsi faktis

Kaanon

①

Sõ - ber, ä - ra vä - si rän - da - mi - se hoos,

②

an - na mul - le kä - si, läh - me ü - hes - koos!

③

Üks, kaks, üks, kaks, üks, kaks, üks, kaks,

④

üks, üks, üks, kaks, üks.

LÖPE, LÖPE, PÖLLUKENE

Rahvaluule

Eesti rahvalaul

1. Lõ-pe, lõ-pe, põl-lu-ke-ne, he-le-lee, he-le-lee,
saa ot-sa, saa-re-ke-ne, he-le-lee, he-le-lee,

käi kok-ku, kää-ru-ke-ne, he-le-lee, he-le-lee,
vä-he-ne-sa, väl-ja-ke-ne, he-le-lee, he-le-lee.

2. Et saaks väljad karja käia, helelee, helelee,
kõrred veiste veeretada, helelee ...
Mäed sälu mängitada, helelee ...
kesad kitse keerutada, helelee ...
3. Kui ei lõpe, siia jätan, helelee ...
siia jätan sirgu süüa, helelee ...
Siia kure kummardada, helelee ...
lõokese lõpetada, helelee ...
4. Lõika, lõika, sirbikene, helelee ...
kogu, kulla rauakene, helelee ...
Et saaks sirpi seisamaie, helelee ...
tagatuppa tukkumaie, helelee ...

sälg — noor hobune

sirk — lind

Laula eelnevat laulu heliastmetega ja leia, missuguses helilaadis on laulu esimene, missuguses helilaadis laulu teine osa?

VÄIKE TRUMMILÖÖJA *

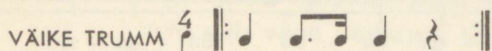
Saksa revolutsiooniline laul

1. Me käi - nud kar - mil võit - lus - rin - del, meil
 sur - ma - ga ris - tu - nud teed, kuid või - du - ind meis ik - ka
 kin - del, sest Spar - ta - cus - võit - le - jad
 me, kuid või - du - ind meis ik - ka
 kin - del, sest Spar - ta - cus - võit - le - jad me.

2. Me ees noor trummilööja astus, 3. Ta laulis öisel lahingretkel,
 kel alati naeratus suul. kuid siis tuli vaenlase kuul,
 ∴ Läks julgelt lahingule vastu ∴ laul äkki katkes samal hetkel,
 kui bolševik vapper ja truu. ∴ ei lõpetand seda ta huul. ∴
 4. Ta langes, lauluhelid huultel,
 jäi palgele naeratus tumm.
 ∴ Ta laulu enam me ei kuule,
 ei helise enam ta trumm. ∴

5. Nüüd käest on pandud sõjatapper
ja vabaks on võidetud maa.
.: On langend trummilööja vapper,
kuid laul temast surra ei saa. :.

Saada laulu järgneva rütmiootinaatoga:

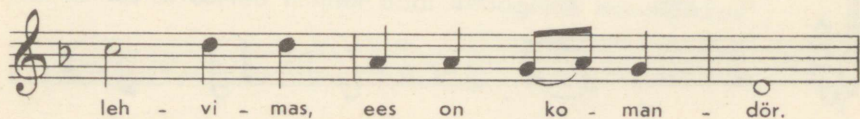

LAUL ŠTŠORSIST*

Tõlk. K. Korsen

Parajalt kiirelt

M. Blanter

Aa, - - - - -

veel, a - ga uu - de võit - lus - se

aa, - - - - -

Jaa, - - - - -

ju - ba on ta teel.

1.2.3. 4.

ju - ba on ta teel. hoos. Eh!

2. «Mehed, kes too haavatu väge juhib siin,
 punalipu lehvides lahingusse viib?»
 «Lähme koitu süütama, lähme võitma ööd,
 Ššors me juht, me sangarlik polgukomandör.
 Jaa, polgukomandör.

3. Külmast, näljast, vaesusest vabastades maad
oma verd ei asjata ole valand ta.
Siiralt temas austame õiglast, vahvat meest,
kes meid juhhib võitluses rahva õnne eest.
Jaa, rahva õnne eest.»
4. Päike ammu loojunud, vaikus katab maad.
sõjamehed ruttavad, pikal teel on nad.
Juht viib väge võitlusse, tõtlik ratsu jooks,
kõrgel lippki vaprustest laulab sõiduhoos . . .
Jaa, laulab sõiduhoos. Eh!

Märkus.

Nikolai Aleksandrovitš Štšors (1895—1919) oli kuulus Nõukogude rahvuska-
gelane ja partisanijuht Kodusõjas.

Ta juhtis Esimest Nõukogude Ukraina Diviisi, mis 5. veebruaril 1919. a. vabastas
Kiievi valgekaartlastest. Štšors ise langes selles lahingus.

4-LÖÖGILINE NOODIPIKKUS

Eelnevas laulus esineb mitmel pool 4-löögiline noodipikkus:

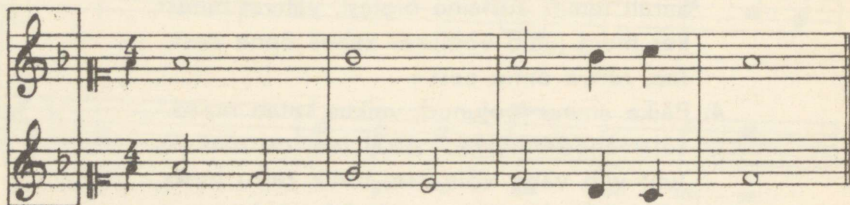
Üks rühm plaksutagu lauluviisi r ü t m i, teine rühm aga koputagu
taktide l ö ö k e! 4-löögilise noodi juures plaksutab I rühm ainult esi-
mest lööki, 2., 3. ja 4. löögi ajal aga hoiab käsi koos:

PLAKSU-
TAMINE

KOPUTA-
MINE

jätkake!

Häälekujundamisharjutus. Laulge esialgu astmenimedega, seejärel mitmesugustel silpidel!

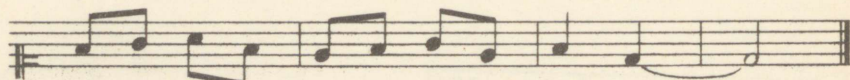
MARDILAUL

Rahvaluule

Eesti rahvalaul

1. Las-ke sis-se mar-di-san-did, mar-ti, mar-til

Mar-di kүү-ned kül-me-ta-vad, mar-ti!

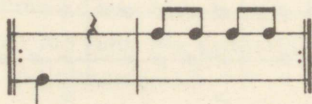
2. Mardid tulnud kauge'elta, marti, marti.
Kaugelt raatmaa radadelta, marti!
3. Peretütar peenikene, marti, marti.
Kutsu mardid kamberie, marti!

raatmaa — metsast või võsast puhastatud ning põlluks haritud lage maa-ala

Saatke laulu järgneva rütmiostinatoga:

KOPUTAMINE

TRAMPIMINE

Kirjuta möödunud aastal õpitud läti rahvalaulu «Äiu, tudu, karu-
poega» laulurütm noodivihikusse!

2

Äi - u, tu - du, ka - ru - poe - ga, äi - u, tu - du;

la - me - jal - ga lap - su - ke - ne, tu - - - du!

Laula noodist:

Eesti rahvalaul

KIIGU, LIIGU, LAEVUKENE

M. Körber

Eesti rahvaviis

1. Kii - gu, lii - gu, lae - vu - ke - ne,

lai - ned, lah - kelt lü - ka - ke. Tõu - ka ta - gant,

tuu - le - ke - ne, pur - jed, häs - ti pai - su - gel

2. Laintest läbi, laevukene,
lenda nagu linnuke.
Jõua, sõua lainte rinnal,
kiirelt kiigu kaugele!
3. Kallis meri, kaunis meri,
sügav, suur ja sinine.
Ei ma lahkuks, lõbus meri,
iial sinust eemale.

ETTEKANDE VARJUNDID

Selleks, et muuta laulu esitust vaheldusrikkamaks, ilmekamaks, kuu-
lajaile arusaadavamaks ning meeldivamaks, tuleb laule esitada väga
mitmesuguse tugevusega (d ü n a a m i k a g a).

Olenevalt laulu sisust tuleb mõnda kohta laulus laulda väga vaik-
selt, teist kohta aga veidi tugevamalt. Mõnes kohas nõuab laulu sisu
hoopiski tugevat, valju esitust.

Laulu tugevusastet võib muuta ka järkjärguliselt, ühtlaselt paisutades
või siis jällegi vastupidi — kahandades hääle tugevust.

Laulja abistamiseks laulu tugevusastme leidmisel on vastavates
kohtades laulu taktidele märgitud ettekande tugevusastmed (düna-
mika märgid). Selleks kasutatakse nii tähti **p**, **f**, tähtühendeid **pp**, **mf**,
ff, kui ka sõnalühendeid *cresc.*, *dim.* jne., millised on tuletatud itaalia-
keelsetest sõnadest.

pp <i>pianissimo</i>	— väga vaikselt	f <i>forte</i>	— valjult
p <i>piano</i>	— vaikselt	ff <i>fortissimo</i>	— väga valjult
mp <i>mezzo piano</i>	— poolvaikselt	<i>crescendo</i> 	— paisudes
mf <i>mezzo forte</i>	— poolvaljult	<i>diminuendo</i> 	— kahanedes

Püüa laulda alljärgnevat eesti rahvalaulu koos tekstiga! Selle laulu tekst on rahvamurdeline ja on pärit Kagu-Eestist, endisest Põlva kihelkonnast.

KADRILAU

Rahvaluule

Eesti rahvalaul

1. Tu - lõ, Lii - so, nõs - ta lin - ki,
 2. Tu - lõ, An - nõ, a - va us - sõ,
 3. Too - gö ti jo tu - li tup - pa,
 4. Kui ei o - lõ pil - du par - sil,
 5. Lüü kils - ta pin - gi kü - lest,
 6. La - sõ kad - ri läm - me - es - se,
 7. Ol - gö ter - ve, pe - re - e - sä,
- } kad - ri - ko, kad - ri - ko,

1. tu - lõ, Lii - so, nõs - ta lin - ki,
 2. tu - lõ, An - nõ, a - va us - sõ,
 3. too - gö ti jo tu - li tup - pa,
 4. kui ei o - lõ pil - du par - sil,
 5. lüü kils - ta pin - gi kü - lest,
 6. la - sõ kad - ri läm - me - es - se,
 7. pe - re - e - sä, pe - re - i - mä,
- } kad - ri - ko, kad - ri - ko!

tulõ — tule
 nõsta — tõsta
 kadriko — hüüe
 ussõ — ust (sõnast «uks»)
 ti — teie
 pild — laast (tule süütamiseks)

parsil — ahju peal
 lüü — löö
 kilst(a) — kild
 lasõ — lase
 lämmeesse — sooja
 olgõ — olge

Millises helilaadis on eelnev eesti rahvalaul?
 Millise tetrahordi piires liigub laulu meloodia?

Õpime «Kadrilaulu» juurde ka järgneva saatemängu:

KSÜLOFON

TRIANGEL

TAMBURIIN

TANTSULAU

Rahvaluule

mf

Eesti rahvalaul

1. Mei - e tamm läeb tant - si - mai - e,
 2. Mei - e tam - mel kul - da - kin - gad, } kas - ke,
 3. Ta - re ta - hab tant - si - mis - ta,

- kõ - re kuusk läeb kõn - di - mai - e,
 kul - da - kin - gad, vas - ki - pae - lad, } kas - ke.
 põ - rand ta - hab põ - ru - mis - ta,

f

4. Ta - ga - ne - ge, ta - ga - ne - ge, ta - re - ta - lad, kas - ke,

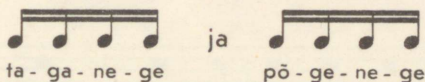
põ-ge - ne - ge, põ-ge - ne - ge, pal - ki - par - red, kas - ke!

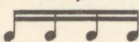
kõre — pikk, alt oksteta puu
palkiparred — rehetoa talad

«KIIRJOOKSU»-NOODIPIKKUSED

Laulge eelnevat laulu ja saatke seda — noodi koputamisega. Mitu silpi (heli) kuuleme iga koputuse (ühe löögi) ajal 4. salmi 1. ja 3. taktis?

Nendes taktides jõuame ühe löögi ajal laulda neli silpi, neli k i i r e t heli.

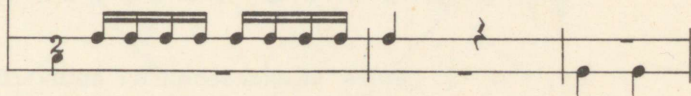
Sellist «kiirjooksu» tähistatakse noodikirjas järgneva rütmivormi-
ga:

«Tantsulaulu» saateks mängime järgmist kaasmängu:

KELLAMÄNG
KSÜLOFON

KÖLAKARBIKE
TAMBURIIN
(RAPUTADES)

KELLAKAANON

① *p*

Sei - na - kell käib pik - ka - mi - si: tik - tak, tik - tak.

② *mf*

Lau - a - kell käib kii - re - mi - ni: tik - tak, tik - tak,

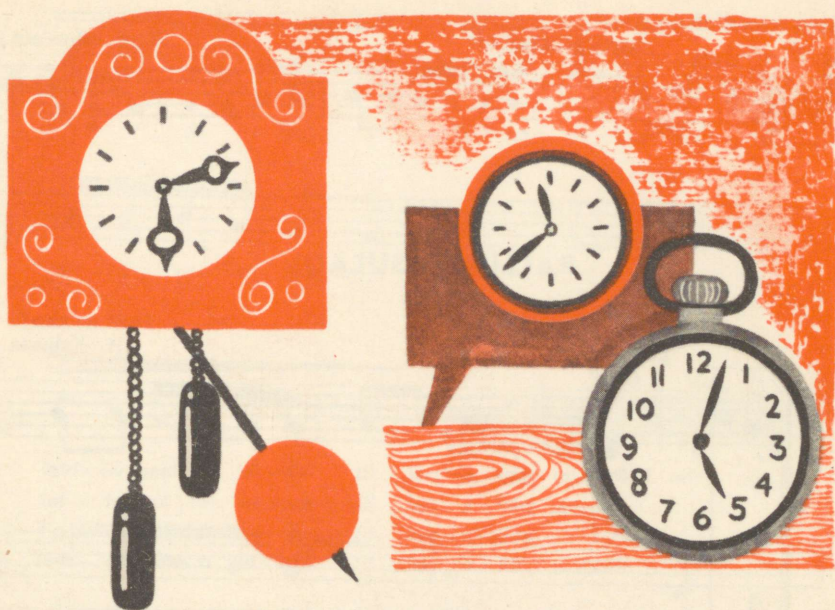
③ *f*

tik - tak, tik - tak. Tas - ku - kell käib häs - ti kii - relt:
ti - ki - ta - ki, ti - ki - ta - ki, ti - ki - ta - ki, tik.

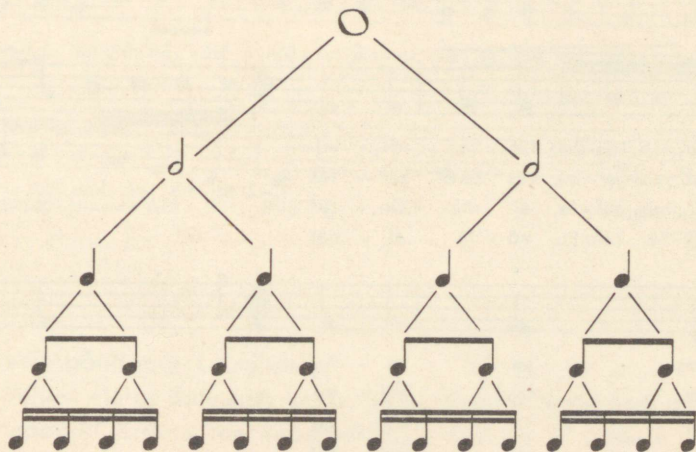
Kodune ülesanne. 1. Harjutage koputama (ja plaksutama) vaheldumisi ♩, ♪♪ ja ♪♪♪♪ noodipikkusi:

2. Leidke «Kellakaanonile» sobiv rütmioostinaato ja saatke sellega laulu!

3. Looge järgnevale rütmile duur-meloodia:

MEENUTAME ÖPITUD NOODIPIKKUSI

PALLIMÄNGULAUL

J. Oro

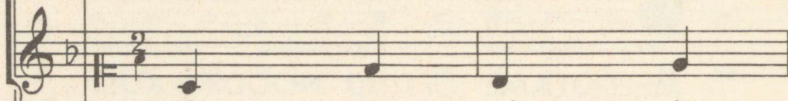
Eesti tantsuviis
H. Kaljuste

Lõbusalt

mf

1. Püü - a, püü - a pal - li! O - le kär - mas, võ - ta!
Püü - a, püü - a pal - li! Jook - se rut - tu et - te!
2. Püü - a, püü - a pal - li! Ä - ra vaa - ta rin - gi!
Püü - a, püü - a pal - li! Hoi - a o - ma ni - na!

1. Püü - - a, pal - - li!
2. Püü - - a pal - - li!

- Len - dab, len - dab, töt - ta, töt - ta!
Kas said ju - ba, kas said kät - te? 1.-2. Mi - na vis - kan sul - le!
Ei ma sul - le, ei ma kin - gi!
Võ - ta käh - ku, võ - ta si - nal

1. Jook - - se et - te!
Kas said kät - te?
2. Vaa - - ta rin - gi! 1.-2. Hop - - laa!
Ei ma kin - gi!

Hop - - - laa! Si - na vis - kad mul - le!

Mi - na vis - kan sul - le! Hop - - - laa!

Hop - - - laa! Nii, nii, nii, nii, nii, nii,

Si - na vis - kad mul - le! Nii, nii,

len-dab, len-dab häs - ti! Võ - ta kin - ni, võ - ta kin - ni! Hop - laa!

len-dab, len-dab häs - ti! Püü - - a, Hop - laa!

Leia laulu põhitoon! Laula seda!

Laula sellest alates duur-astmerida, tuues ülemise tetrahordi oktaavi võrra allapoole! Kirjuta see noodivihikusse (JO on 1. vahes)!

Laula järgnevat eesti rahvalaulu ja leia, millises helilaadis on laulu I ja II osa.

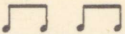
Eesti rahvalaul

KETRA, LIISU!

Rahvaluule

Eesti rahvalaul

1. Ket - ra, Lii - su, ket - ra, ket - ra, Lii - su,
ket - ra Lii - su, mem-me tü - tar, ket - ra, Lii - su, ket - ra!
Ei mi - na ket - ra, ei - de - ke - ne, kõik mu luud ja
liik - med hai - ged, luud ja liik - med hai - ged.

-
2. Ketra, Liisu, ketra, Liisu, memme tütar,
 taat lä'eb homme Tartu linna,
 sealt toob sulle sarvesaia,
 toob sull' sarvesaia!
 Ei mina ketra, eidekene,
 :,: kõik mu luud ja liikmed haiged, :,:
 luud ja liikmed haiged.
3. Ketra, Liisu, ketra, Liisu, memme tütar,
 taat lä'eb homme Tartu linna,
 sealt toob sulle noore mehe,
 toob sull' noore mehe.

Nüüd mi - na ket - ran, ei - de - ke - ne,
 kõik mu luud ja liik-med ter - ved, luud ja liik-med ter - ved!

VAHELDUV HELILAAD

Eelnevas laulus esineb nii duur- kui ka moll-helilaadi. Leia, kus on duur-, kus moll-helilaad!

Laulu, mille vältel helilaad muutub, kuid JO asukoht jääb endiseks, nimetatakse v a h e l d u v a helilaadiga lauluks.

Eesti rahvalauludes kohtame sageli vahelduvat helilaadi.

Meenuta eesti rahvalaulu «Lõpe, lõpe, põllukene» ja leia selle helilaadid!

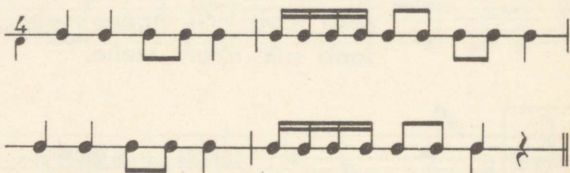
Laula noodist:

Enne järgneva rütmiharjutuse sooritamist loe rütmi rütmisilpidega!

KOPUTAMINE (PLIIATS)

PATSUTAMINE (PEOPESA)

VOKIL

J. Tamm

Liikuvalt

A. Kapp

1. Ket - ra, ket - ra, vo - ki - ke,

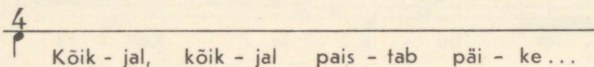
tõt - tas õu - e - le. Ket - ra kau - nilt

lõn - ga sa, et ei e - ma pa - han - da!

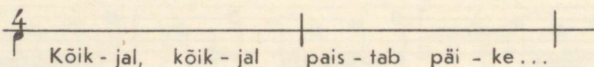
2. ∴ Kui saan selgeks ketruse, ∴
läheb isa laadale.
Toob sealt voki väiksema,
väiksema ja parema.
3. ∴ Koonla saan ma ema poolt, ∴
istmest kannab isa hoolt.
Hoolega siis ikka ma
aitan emal kedrata.

Kirjuta laulu «Kõikjal, kõikjal paistab päike» sõnad silbitatult noodivihikusse! Rea algusse kirjuta taktimõõduks $\frac{4}{4}$:

Jälgi tähelepanelikult õpetaja ettelaulumist ja aseta rõhuliste silpide ette taktijooned!

Veelkordse ettelaulumise ajal püüa leida igale silbile sellele vastav noodipikkus (rütm) ja astmesilp:

Kirjaviisi lihtsustamise ja aja kokkuhoiu mõttes võib astmesilpist välja kirjutada ainult esimese tähe: JO=J, LE=L, MI=M, NA==N, SO=S, RA=R, DI=D.

Kui laul on selliselt noodistatud, laulame seda veelkord algusest lõpuni astmesilpidega, seejärel tekstiga!

KÕIKJAL, KÕIKJAL PAISTAB PÄIKE

U. Gröger (SDV)

mf

1. Kõik - jal, kõik - jal pais - tab päi - ke,

f suur on maa - ilm, suur pla - neet. *mf* Ee - ma - le meist

jää - gu äi - ke. *f* Ra - hu päi - ke - õnn on see!

2. Õnnelik ju tahab olla
me planeedil iga noor.
Olgu must või olgu valge —
ühine on kõigi soov.

3. Kuulake nüüd meie palvet:
kaitske rahu igal maal,
et me kaunist lapsepõlve
keegi võtta meilt ei saaks!

KÜLLA JÕUDNUD LUMELELL

S. Taev

S. Taev

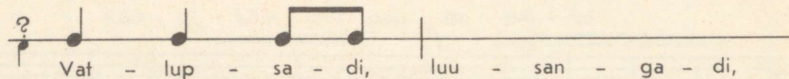
mp Liug - leb kau - neid, kau - neid hel - beid,

mf kül - la jõud - nud lu - me - lell.

mp Mäest nüüd ü - les, *f* tei - sest al - la sõi - dan

1. rööm - salt suus - ka - del, 2. *mp* suus - ka - del.

Kodune ülesanne. 1. Kirjuta eelneval aastal õpitud eesti rahvalaulu «Labajalavalss» rütm noodivihikusse. Milline on laulu taktimõõt?

kõt - kōp - sa - di, kuld - kin - ga - di, siid - sii - ra - di,

lä - bi - vii - ra - di, nak - nae - la - di, pak - pae - la - di.

2. Kui laulu rütm on kirja pandud, püüa meenutada ka astmenimetusi!

Laulge kahehäälselt:

TOOMA LAULUKOOR

N. Laanepõld

Mitte rutates *mf* *mp* A. Kiilaspea

1. Mei - e Too - mal lau - lu - koor, i - se on ta sel - le

ju - hiks, Koor on al - les üs - na noor,

loo - di en - ne nää - ri - pü - hi. Ah - ah - aa,

ah - ah - aa, loo - di en - ne nää - ri - pü - hi,

ah - ah - aa, ah - ah - aa, loo - di en - ne nää - ri - pü - hi.

2. Vana Mäisu, vapper kass,
nurruga lä'eb tihti segi.
Juba Karja-Krants, kes bass,
valenoote jälle tegi.
:,: Auh-auh-auh, auh-auh-auh,
valenoote jälle tegi. :,:
3. Toa-Tuks on üsna pai,
istub Karja-Krantsi juurde,
Krantsi lauluhääl on lai,
Tuksi häält ei üldse kuule.
:,: Auh-auh-auh, auh-auh-auh,*
Tuksi häält ei üldse kuule. :,:

4. Väike Kiisu — vaat, kus temp —
 sel ei ole iial püsi.
 On tal valmis mõni vemp,
 kunagi ta'i juhilt küsi!
 ∴ Miäu-miäu-miäu, miäu-miäu-miäu,
 kunagi ta'i juhilt küsi. ∴∴
5. Siis, kui Toomal täies hoos
 käed need jälle takti löövad,
 juba lauljad kuuselt koos
 präänikud kõik ära söövad!
 ∴∴ Oi-oi-oi, oi-oi-oi,
 präänikud kõik ära söövad. ∴∴

* Laulda vaevu kuuldavalt.

Saatke laulu järgneva rütmiosinaatoga:

PLAKSUTAMINE

PÖLVELÖÖK

TRAMPIMINE

Kirjuta «Tooma laulukoor» noodivihikusse (JO-võti aseta 1. vahesse):

Täienda omalt poolt järgnevat melodiat:

PÄÄSUKESE NÄÄRID

H. Mänd

Löbusalt

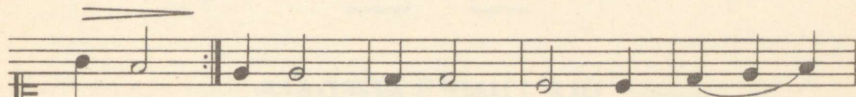
mp

E. Tamberg

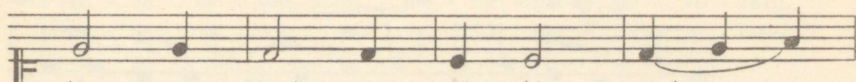
1. Pii - ri - pää - ri, pii - ri - pää - ri, kus on pää - su - ke - sel

2. Pii - ri - pää - ri, pii - ri - pää - ri, mis saab pääsu - ke - ne

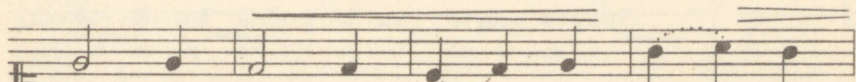
nää - rid? Kas sa se - da siis ei tea,

nää - riks? Se - da sa nüüd küll ei tea.

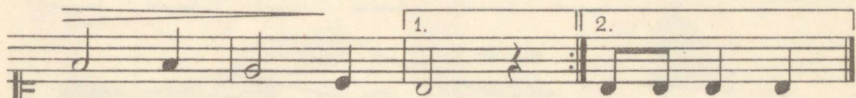
lõu - na - maal ta pü - hi peab,

Oi, see kink on vä - ga hea.

neeg - ri - pois - te pal - mi all tu - leb

Nää - riks saab ta suu - red pril - lid.

1. öel - da sal - mi tal.

et teaks kar - ta

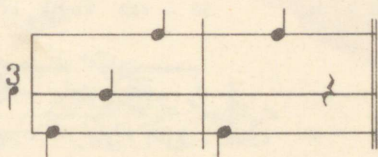
2. kro - ko - dil - li.

Saada laulu «Pääsukese näärid» järgneva rütmistinaatoga:

PLAKSUTAMINE

PÖLVELÖÖK

TRAMPIMINE

Laulge kahehäälselt:

ÜLE LUME LAGEDALE

J. Oro

Röömsalt
mf

Eesti rahvaviisi j.
R. Päts

1. Ü - le lu - me la - ge - da - le viib meid röö - mus
Tee viib o - rust mä - ge - de - le, ü - le kül - me -
2. Uh - ke kuu - se tup - pa too - me suu - reks röö - muks
Lõ - bu - sa - ma tu - ju loo - me, pi - du - tu - ju

TRIANGEL või
KULJUSED
HARJAKE

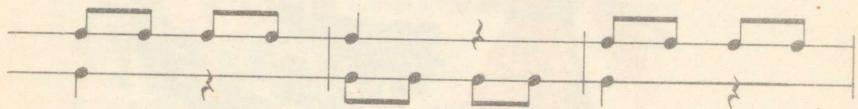
Elavalt

f

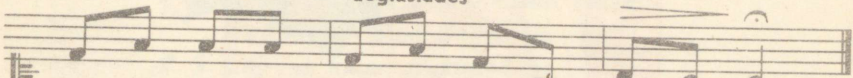
tal - ve - tee.
ta - nud vee. Ol - gem röö - sad, vel - led hel - lad,
las - te - le. Sä - rab kuusk ja sä - rab tu - ba,
kõi - gi - le.

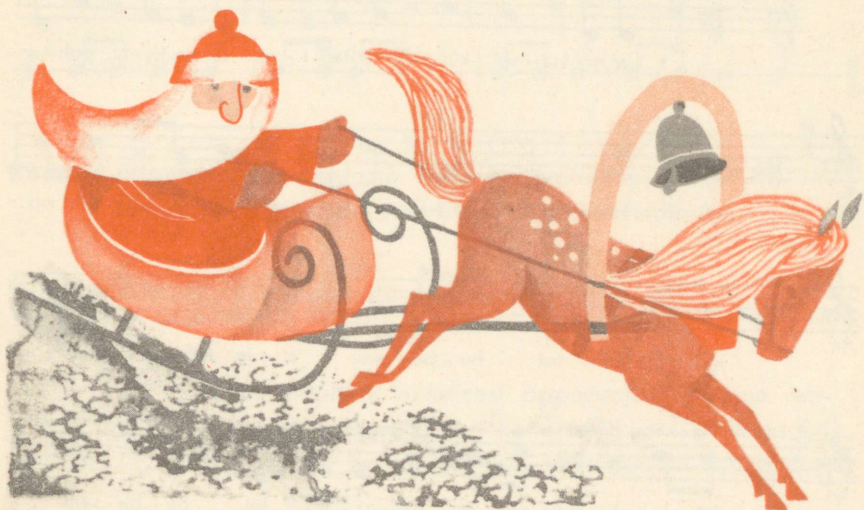
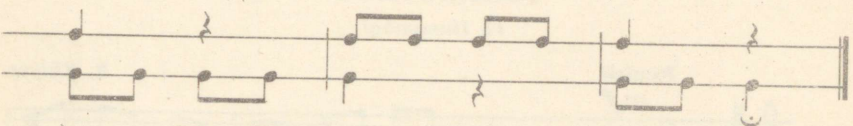
la - ja - ta - gu lau - lu - keel! He - li - se - gu
 lap - sed rööm - sad kuu - se ees! Kuul - ge, kuul - ge,

aeglustades

ai - sa - kel - lad lu - me - rik - kal tal - ve - teel!
 tu - leb ju - ba las - te - sõ - ber - nää - ri - mees!

NÄÄRIÖHTUL*

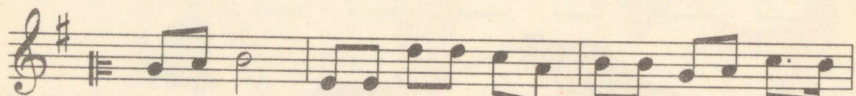
M. Linnamägi

Parajalt
mf

B. Körver

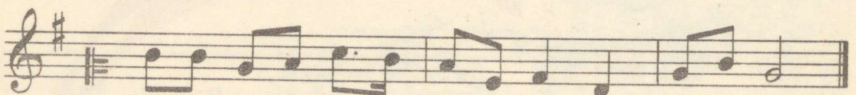
1. Las ma kuu-sel küünlad süütan i - se, si - na is - tu, puh - ka

vei - di, memm! O - le mängult mi - nu kü - la - li - seks, nii on

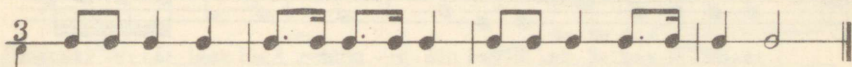

nää - ri - öh - tul hu - ba - sem, o - le män - gult mi - nu

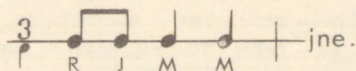

kü - la - li - seks, nii on nää - ri - öh - tul hu - ba - sem.

- f* 2. Kuuseokstel väikleb karralõngu,
seintel varje, leegi värelust.
.: Tuppa tungib piparkoogi hõngu,
aga hinge — ootusärevust. .:.
- p* 3. Õhtu käes ja akna taga langeb
pehmeid lumeräitsmeid veel ja veel.
.: Tead sa, kes seal tasa lumehange
hiiglasuuri vildijälgi teeb? .:.
- mf* 4. Näärिताat teeb täna vildikäike,
mudilased saavad kinke talt.
.: Mina pole ammu enam väike:
oma kingi leian padja alt. .:.
- f* 5. Las ma katan pidulaua ise
kuuse alla, siin on hubasem.
.: Ole sina täna külaliseks,
minu naerusilmne näärimemm. .:.

Kodune ülesanne. 1. Moodusta eelnevast rütmiharjutusest RA-lõpuline (moll-helilaadis) meloodia:

2. Meenuta eelmisest õppeaastast ukraina rahvalaulu «Küll on kena kelguga»! Milline on laulu helilaad? Püüa seda laulda astmesilpidega!

NÄÄRILAU^{*}

R. Parve

V. Kapp

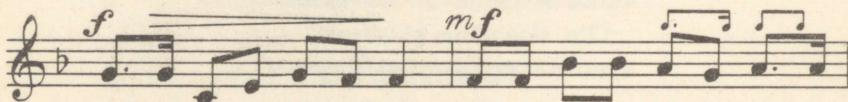
1. Tä - na kõik - jal ü - hel a - jal, ü - le suu - re

2. Laul, mis tä - na täi - dab saa - le, kai - gub vas - tu

ko - du - maa, lõu - na - pii - ril, põh - ja - ra - jal

nää - ri - ööst, ju - tus - ta - gu ko - gu maa - le

rõõm - said lau - le kuu - led sa. Kir - jud kuu - lid, küün - lad val - ged

mei - e hool - su - sest ja tööst. Kõik - jal ol - gu küün - la - sä - rast

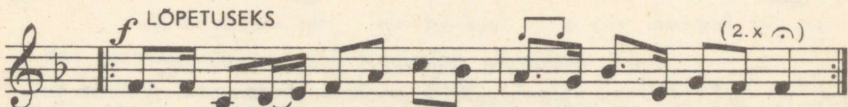
sä - de - le - vad, sä - de - le - vad nää - ri - puul. Kuid veel sä - ra - va - mad,

pal - geil üks ja sa - ma lõõm, a - ga rah - val

sä - ra - va - mad pal - ged, kau - ni - mad on lau - lud suul.

mei - - e pä - rast, sil - mis uh - kus, rin - nus rõõm!

Kõik - jal ol - gu küün - la - sä - rast pal - geil üks ja sa - ma lõõm,

a - ga rah - val mei - e pä - rast sil - mis uh - kus, rin - nus rõõm!

TILISEB, TILISEB AISAKELL*

J. Oro

Liikuvalt

L. Wirkhaus

1. Ti - li - seb, ti - li - seb ai - sa - kell,

lu - mi hell, lu - mi hell, ti - li - seb, ti - li - seb

ai - sa - kell, kiir - gab mets ja hiil - gab maa.

LÖPP

1. Mõö - du - vad saa - nid, reed pi - ki teed, tal - vist teed,
2. Hel - gi - vad tu - led eel, tal - ve - teel, kü - la - teel.

ü - le soo ja kar - ja - maa, ü - le hei - na - maa.
rõõmsad pü - had i - gal pool, ü - le ko - gu maa.

ALGUSEST

TÄNAME SIND, NÄÄRIMEES

S. Taev

Eesti rahvaviisi
aineil S. Taev

Parajalt
mf

1. Nää - ri - va - na kul - la - pai, küll sa o - led
2. Kui - das või - sid ai - ma - ta, et just suus - ki

mei - le hea! Si - nult ke - na kin - gi sain,
taht - sin ma? Peat - selt suu - dan kart - ma - ta

lap - si ik - ka mee - les pead. Tä - na - me sind, tä - na - me sind,
lä - bi sõi - ta pal - ju maad. E - das - pi - di veel - gi e - nam

nää - ri - mees, raa - ma - tu - te, mai - us - tus - te, röö - mu eest!
tee - me tööd, sel - lest kuu - led aas - ta pä - rast nää - ri - ööl.

TALISPOORDILAU

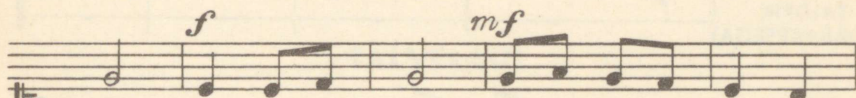
J. Oro

Ungari rahvaviis
B. Bartók

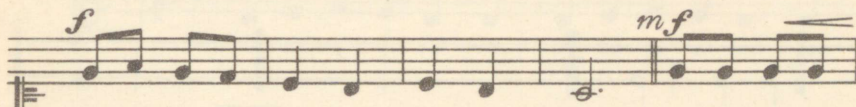
Möödukalt

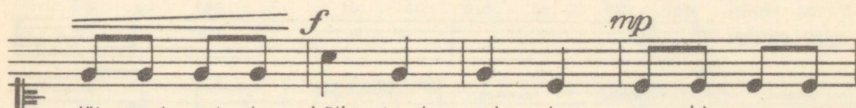
1. Siuh, sauh! Siuh, sauh! li - bi - se - vad suu - sad. Sõi - da - me,
2. Siuh, sauh! Siuh, sauh! li - bi - se - vad ui - sud. Sõi - da - me,

hei! Vah - vas - ti, hoi! Lund nüüd tae - vast lan - geb,
hei! Vah - vas - ti, hoi! Ui - su - ta - gem jõe - le,

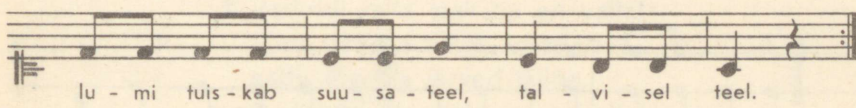
tee viib ü - le han - ge, mäe - le, hoi! A - var maa-ilm
si - le - da - le jää - le, jää - le, hoi! Joo - nis - ta - gem

jät - nud mei - le kõik teed val - la, vu - hi - na - ga
uis - ku - de - ga kaa - res loo - ga, va - ju - ta - gem

ki - hu - ta - gem mä - est al - la. Val - ged o - rud mei - e eel,
tu - ge - va - malt, ik - ka hoo - ga. Len - na - kem kui püs - si - kuul,

lu - mi tuis - kab suu - sa - teel, tal - vi - sel teel.
vu - hi - se - gu kõr - vus tuul, tal - vi - ne tuul.

Mängime laulule saateks:

KELLAMÄNG
KSÜLOFON

HARJAKE
TALDRIK
(NUIAKESEGA)

The first system of music features two staves. The upper staff, labeled 'KELLAMÄNG KSÜLOFON', is in treble clef with a 2/4 time signature and contains a sequence of quarter notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, and C5. The lower staff, labeled 'HARJAKE TALDRIK (NUIAKESEGA)', is in bass clef with a 2/4 time signature and contains a sequence of eighth notes: C3, D3, E3, F3, G3, A3, B3, and C4.

The second system consists of two staves. The upper staff is in treble clef and contains a sequence of quarter notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, and C5. The lower staff is in bass clef and contains a sequence of quarter notes: C3, D3, E3, F3, G3, A3, B3, and C4.

KSÜLOFON

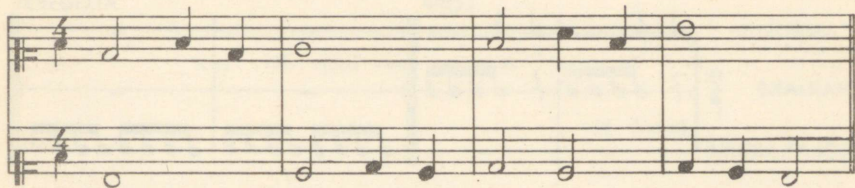
KULJUSED
KÖLAKARBIKE
HARJAKE

The third system features two staves. The upper staff, labeled 'KSÜLOFON', is in treble clef and contains a sequence of quarter notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, and C5. The lower staff, labeled 'KULJUSED KÖLAKARBIKE HARJAKE', is in bass clef and contains a sequence of eighth notes: C3, D3, E3, F3, G3, A3, B3, and C4.

KORRATA
MÄRGIST

The fourth system consists of two staves. The upper staff, labeled 'KORRATA MÄRGIST', is in treble clef and contains a sequence of quarter notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, and C5. The lower staff is in bass clef and contains a sequence of eighth notes: C3, D3, E3, F3, G3, A3, B3, and C4.

Laulge kahehäälselt:

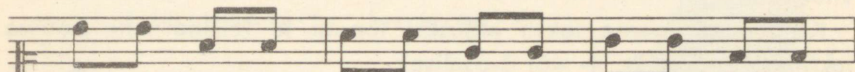

TALVELAUL

O. Pesonen

1. Ra - di - ri - di ral - la, pa - ka - ne on val - la,

Tui - su - faa - ti tu - li mei - le, kül - vas lund ja

här - ma pui - le. Ra - di - ri - di ral - la, pa - ka - ne on val - la.

2. Radiridi ralla, pakane on valla.
Tuli kaugelt põhjaraalta,
lapilaste mängumaalta.
Radiridi ralla, pakane on valla!
3. Radiridi ralla, pakane on valla!
Ehtis põõsad valge vööga,
kattis jõed ja järved jääga.
Radiridi ralla, pakane on valla!

Saadame laulu järgneva rütmisaatega:

TAMBURIIN

HARJAKE

KÕLAKARBIKE

LÖPP

ALGUSEST

ja ostinaatoga:

PLAKSUTAMINE

PÕLVELÖÖK

TRAMPIMINE

Loome ise lauluviisi! Kirjutame selle rütmiseeritud astmetega noodi-vihikusse.

Kõigepealt loome teksti algusest lõpuni ja leiame talle sobiva taktimõõdu (kas 2-, 4- või 3-osalise).

Seejärel tõmbame rõhuliste silpide ette taktijooned ja leiame silpidele sobivad rütmipikkused.

Kõige lõpuks leiame rütmipikkustele ka meloodia.

Laulu helilaadi valime ise (kas JO- või RA-lõpulise).

Laulu viisi kirjutamisel loome esimese ja kolmanda rea tekstile sama meloodia.

Teksti 1., 2. ja 3. reale loome küsiva iseloomuga viisi (rida ei tohi lõppeda põhitoonil), neljanda rea kirjutame aga vastusena (laul lõpegu põhitoonil).

Lu - me - taat on ju - ba õu - es,

tu - hat lu - me - kuu - li põu - es!

Poi - sid, väl - jas sõ - da lah - til

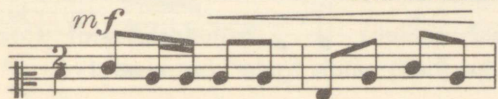
Kes võib nüüd veel to - as vah - til!

(E. Enno)

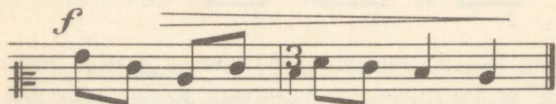
KUI MINA HAKKAN LAULEMAIE*

Rahvaluule

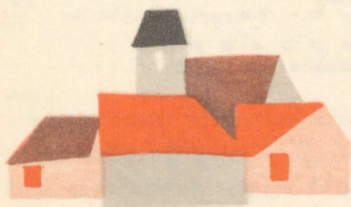
Eesti rahvalaul

1. Kui mi-na hak-kan lau-le-mai-e,
2. Kui mi-na hak-kan luu-le-mai-e,
3. Siis tu-leb kü-la kuu-la-mai-e,

lau - le - mai - e, las - ke - mai - e.
luu - le - mai - e, las - ke - mai - e.
val - da - kon - da vaa - ta - mai - e.

«JOOKSU»- JA «KIIRJOOKSU»-RÜTMI ÜHENDAMINE

Laulge eesti rahvalaulu «Kui mina hakk...» ja saatke seda (ühelöögilise) rütmiostinaatoga! Jälgige viimase takti löökide arvu! Mitu silpi (heli) kuuleme 1. takti esimesel löögil (koputusel)?

Kui mi-na hak-kan | lau-le-mai-e | jne.

1 2 1 2

Kas kõik kolm silpi («kui mi-na») on ühepikkused?

Milline silp neist on pikem, millised lühemad?

Nüüd koputame laulu saateks rütmiostinaatot (jooksurütm) ja jälgime, mitu silpi (heli) satub igale koputusele!

Kui mi-na hak-kan | lau-le-mai-e | jne.

1 2 1 2

Märkasime, et esimesele jooksurütmile (♫) langes 3 silpi, neist esimesele koputusele (♩) üks silp («kui»), teisele koputusele aga kaks silpi («mi-na»).

Koputades laulu saateks kiirjooksu ostinaatot (♫♫♫) näeme, et sõna «mina» vastab «kiirjooksu» kahele viimasele noodipikkusele. ♫

Kui mi-na hak-kan | lau-le-mai-e | jne.

1 2 1 2

Kuna sõna «kui» vastas aga jooksurütm esimesele noodile (♩) siis ühendades mõlemad noodipikkused (♩ ja ♫) üheks ter- vikuks, saamegi uue rütmivormi, milline koosneb jooksu- ja kiir- jooksurütm osadest: ♫♫

Enne järgneva laulu viisi õppimist loe laulu rütmi rütmisilpidega!

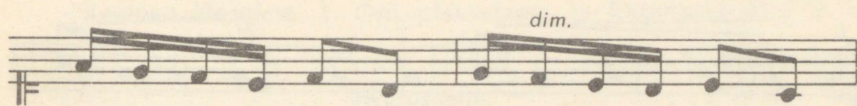
KARUSSELL

Röömsalt

Soome lastelaul

Her - tad ja Ter - tud ja Mai - jad ja muud,

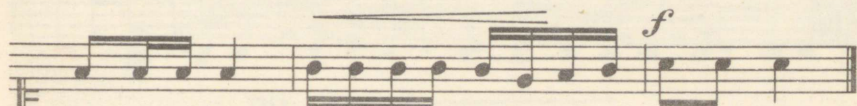
las - te - pe - re keer - leb, ka - rus - sel - lil pöör - leb.

Sil - mad neil sä - ra - vad ja nae - rul on suud. Kõik nad

koos, kõik nad koos rin - gi keer - le - vad hoos. Ha - ha - haa,

nii si - na saad vii - e - pen - ni ho - bu - sel - la rat - su - ta.

Meenuta õppeaasta alguses õpitud E. Tambergi laulu «Kellel neli kaunist kleiti?» ja laula seda algul tekstiga, seejärel rütmisilpide ja astmenimedega! Kus esineb siin rütmi?

TUDU, TUDU, TUVIKENE

Rahvaluule

Hällitavalt

M. Saar

pp

1.-2. Tu - du, tu - du, tu - vi - ke - ne,
Ma - ga, mar - ja - ok - sa - ke - ne, kii - ge -

le, kii - ge - le! Tsuu - tsu suu - reks,

mf *mp*

kas - va kan - geks sa. 1. Memm läks met - sa
2. Memm toob met - sast

pp

mar - ju too - ma, taat läks
maa - sik - mar - ja, taat toob

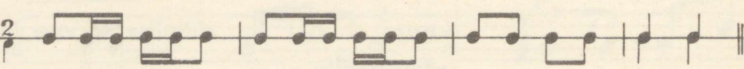
Järgnevas laulus esineb meile juba tuttava rütmivormi kõrval uus rütmivorm, milline koosneb samuti jooksu- ja kiirjooksu- rütmi osadest. Selle rütmifiguuri esimene pool on kiire , teine pool aga aeglasem .

Üheskoos moodustavad nad sellise rütmivormi:

Nagu näeme, on siin jooksu- ja kiirjooksurütmi osad vahetunud: enne esineb kiirjooksu-, seejärel jooksurütmi osa.

Koputame ja plaksutame:

PLAKSU-
TAMINE 2
KOPUTA-
MINE

PEEGEL

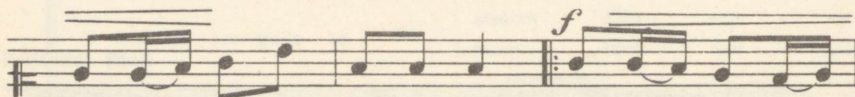
Mitte kiirustades

mf

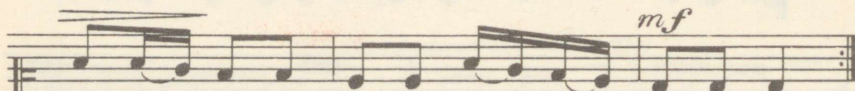
Tafari rahvalaul

Sõp - ra - de - na rin - gis käi - me,

peeg - li - män - gu män - gi - me. Kõi - ke, mis sa

rin - gis teed, me vői - me ko - he kor - ra - ta.

Laula laulu põhitooni ja kolmkõla!

Milline on laulu helilaad?

Meenuta esimesel poolaastal õpitud soome rahvalaulu «Karjapoiss» ja leia selles kiirjooksu rütme.

VIRULASTE TANTS

J. Oro

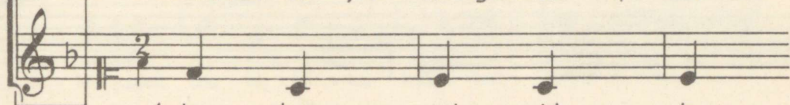
Eesti rahvaviis
H. Kaljuste

Hoogsalt

mf

1. Las - kem, poi - sid, ja - lad käi - a, see on
Püüd - kem sel - jad sir - geks lüü - a, see on

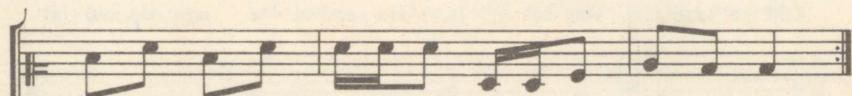
1. Las - kem, poi - sid, ja -
See on mei - e pois -

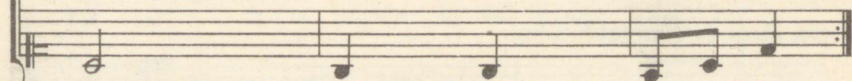
vi - ru - las - te va - na tants. vah - va tants. 1.-3. Ui - dui, ui - dui,
mei - e pois - te

lad käi - a vah - va tants. 1.-3. Tou,
te

ui - dui, ui - dui! To - ru - pill, to - ru - pill, tou - a - da!

tou, tou, tou, tou - a - da!

2. Käivad hoogsalt meie jalad,
see on virulaste vana viis.
Värisevad laed ja talad —
see on meie poiste tantsuviis.

Il h. (Käivad hoogsalt meie jalad.
See on meie poiste tantsuviis.)

3. Hüppa, keerle hommikuni — Il h. (Hüppa, keerle hommikuni.
 see on virulaste vana tants. See on meie poiste vahva tants.)
 Peame pidu koidikuni —
 see on meie poiste vahva tants.

Lõpeta järgmine viisikatkend:

Püüa laulda kohe tekstiga!

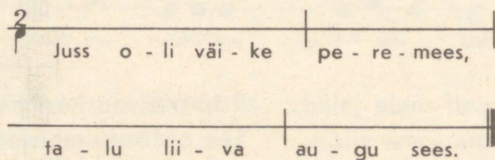
LAULA, LAULA

Eesti rahvalaul

vaida — vai

Aseta järgnev riim laulurütmi:

(E. Enno)

KÜLA MUL ÜTLEB

Rahvaluule

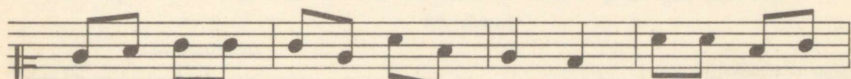
Eesti rahvalaul
J. Zeiger

Liikuvalt

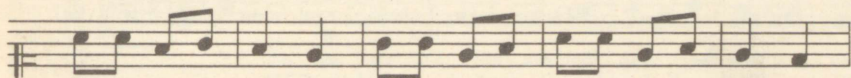
mf

1.—2. Kü - la mul üt - leb: kuk - ku, kuk - ku, kuk - ku!

Kü - la - lap - sed: lau - la, lau - la, kuk - ku! Löö - ri - tel - le,

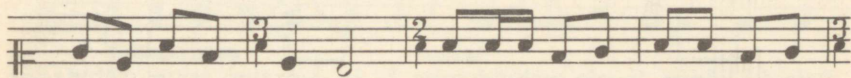

lõ - o - ke - ne, kuk - ku! Si - ris - tel - le, sir - gu - ke - ne, kuk - ku!

mp

1. Veel mi - na al - les väe - ti - ke - ne, kas - ke! Veel mi - na lau - sa
2. Las mi - na kas - van, kä - o - ke - ne, kas - ke! Suu - re - maks saan,

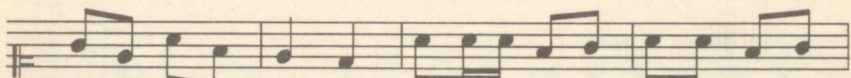
lap - su - ke - ne, kas - ke. Veel mi - nu pi - had pee - ni - ke - sed,
sir - gu - ke - ne, kas - ke! Las mi - nu pi - had pi - ke - ne - vad,

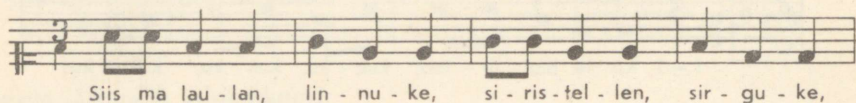
kas - ke! Õ - la - nu - kid õ - hu - ke - sed, kas - ke!
kas - ke! Õ - la - nu - kid õg - ve - ne - vad, kas - ke!

3. Kui mi - nu pi - had pih - la - ka - sed, kuk - ku! Õ - la - nu - kid

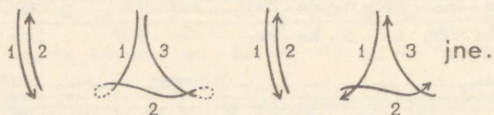

õu - na - pui - sed, kuk - ku! Siis mi - na lau - lan, lin - nu - ke - ne,

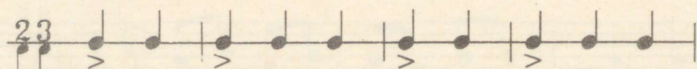

Jälgi, millistes kohtades muutub laulu taktimõõt!

Harjuta takti lööma vaheldumisi «kahe» ja «kolme» peale:

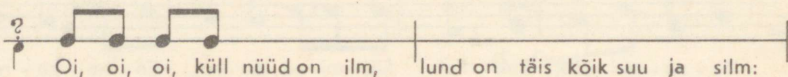

Patsuta käega lauale vaheldumisi 2- ja 3-osalisi takte, rõhutades alati takti esimest lööki:

Kuidas nimetasime duur- ja moll-helilaadi vaheldumist ühes laulus? Milline on eesti rahvalaulu «Küla mul ütleb» helilaad?

Leia järgnevale riimile sobiv rütm ja viis (rütmiseeritud astmenootides)!

tuul läks tuis - ku te - ge - ma, lu - me - han - ge ra - ja - ma.

(E. Enno)

VASTLALAU

M. Raud

Lasteviis

1. Tul - ge, lap - sed, läh - me või - du, tee - me vah - va

vast - la - söi - dul 1.-5. Li - bi - se - me liu - gu lus - ti - ga,

li - bi - se - me liu - gu lus - ti - gal lus - ti - gal

2. Viime kelgu künka peale,
laseme sealt alla jääle.

∴ Libiseme liugu . . . ∴

3. Nina otsas külm on kange,
aga muudkui üle hange!

∴ Libiseme liugu . . . ∴

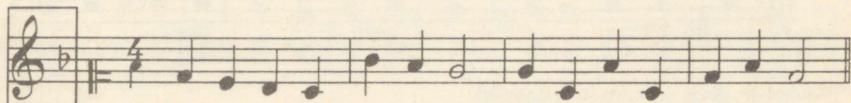
4. Väiksel varbal on ka kibe,
aga tee on õige libe.

∴ Libiseme liugu . . . ∴

5. Tulge, lapsed, veel kord võidu,
teeme vahva vastlasõidu.

∴ Libiseme liugu . . . ∴

Laula noodist:

Kodune ülesanne. 1. Kuidas on selle tuttava laulu nimi?

J J D₁ R₁ | D₁ S₁ S₁ | N N M L | M J J

S₁ M S₁ M | M L L | S₁ L S₁ L | L J J

Laula laulu ka sõnadega ja näita käemärkidega!

Laula põhitoon, kolmkõla ning määra laulu helilaad!

2. Kirjuta see laul vihikusse (JO aseta 1. vahesse)!

Reasta heliastmed kõrguse järjekorras ja leia, kuidas asetsevad ülemine ja alumine tetrahord!

Saada laulu järgmise rütmioostinaatoga:

PLAKSUTAMINE

PÖLVELÖÖK

TRAMPIMINE

Enne kui asume õppima järgmist lauluviisi, loeme laulu rütmi rütmisilpidega! Seejärel koputame rütmi, rõhutades takti esimest lööki veidi tugevamalt!

VASTLASÖIT**

K. Kangur

A. Sõber

Hoogsalt

1. Oi, se-da vast-la tril-li-tral-lil Härg si-dus kae-la

** Kuulmise järgi (rütmipilti jälgides)

kir - ju sal - li, Kit-se-Eit vä-ra-vad lah - ti te - gi,

ü-heskoos kin-gu-le vee - ti re - gi! Krants pa-ni jal - ga

vast-sed vii - sud, kar - va - müts o - li kuk - las kii - sul.

Kukk a - ga lau - lis: «Ku - ke - lee - gul Vi - hi - se - gu tuul ja

lu - mi kee - gul» Oi se - da hoo - gul Hoid - ke eest!

l - ga mees kin - ni hoi - dis reest. Kits ai-nult sei - sis ja

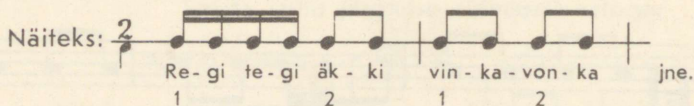
vur - ri kis - kus, ku - ni see ha - be - mes - se vis - kus...

1. 2.

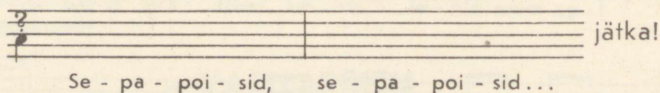
2. Regi tegi äkki vinka-vonka,
 sõitis lumme sinka-sonka.
 Kambri nurgad nagisesid,
 tarateibad ragisesid.
 Härg oli poolest saadik hanges,
 kukk aga katusele langes.
 Krants pani nahka vastlavurri,
 kiisu turtsus vurrud turri.
 Tuisupoiss istus korstna peal,
 naeris, üleannetu, seal.
 Praegu veel, palged nõgised,
 seal tema naerda kõgiseb.

Lugege laulu teise salmi teksti ja patsutage samaaegselt lauale 2-osalist taktimõõtu!

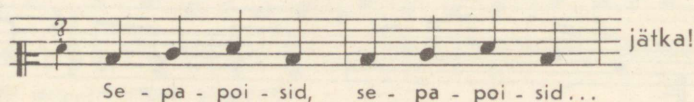
Kirjuta laulu 2 salm silbitatult noodivihikusse ja leia sellele kõige sobivam laulurütm!

Näiteks:

Kirjuta järgmise laulu tekst silbitatult noodivihikusse! Õpetaja ettelaulmise järgi tõmba rõhuliste silpide ette taktijooned! Leia õige taktimõõt!

Järgnevalt aseta JO-võti esimesse vahesse ning püüa noodistada ettelauldavat laulu (samaaegselt rütmi ja melodiat) taktide kaup!

SEPAPOISID

Kaanon

①

4

J L M J | J L M J | M N S

Se - pa - poi - sid, se - pa - poi - sid tee - vad tööd,

②

M N S

tee - vad tööd.

③

S R S N M J

Tao - vad tu - list rau - da,

④

S R S N M J | J S₁ J | J S₁ J

tao - vad tu - list rau - da päe - val, ööl, päe - val, ööl.

Laulge laulu esialgu astmesilpidega, seejärel tekstiga, ka kaanonina!

Laula noodist:

Eesti rahvalaul

4

TRAMBLANKA**

Poola rahvalaul

1. Oi, män-gi mei-le pil-li sa, pil-li sa,

pil-li sa, me ta-haks vei-di tant-si-da,

me ta-haks vei-di tant-si-da. Oi, män-gi mei-le

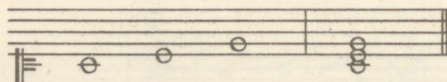

pil-li sa, ta-hak-si-me lüü-a tant-su.

2. Oi, küll on lõbus hüpata, hüpata, hüpata,
 :, küll meil on tore tantsida! :,
 Oi, küll on lõbus hüpata,
 küll on lõbus lüüa tantsu!

Laula poola rahvalaulu «Tramblanka» põhitoon, kolmkõla ja määratle laulu helilaad!

Laulge kogu klassiga duur-astmerea kolmkõla (JO-MI-SO): esiteks astmete kaupa (meloodiliselt), seejärel, jaotades klassi kolme rühma, ka kõik kolm heliastet korraga (harmooniliselt)!

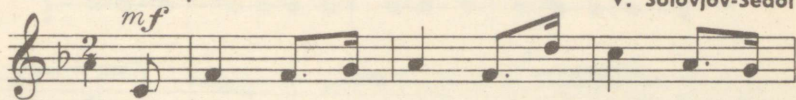
** I hääle kaks viimast takti kuulmise järgi.

PIIRIVALVURID*

S. Pogorelovski

Marsi tempos

V. Solovjov-Sedoi

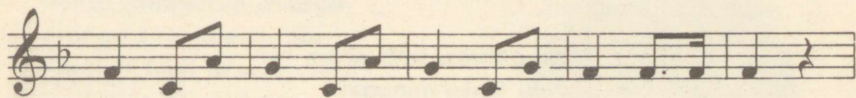
1. Meil pink va - hi - pos - tiks ja kraa - vi - ke
2. Näe, pöö - sas - te ta - ga kes roo - mab nii
3. Pea lõ - pe - vad män - gud ja lap - se - põlv

pii - riks; me val - vu - rid vap - rad, kel kaits - ta on
fa - sa ja roh - tu end pei - ta seal püü - ab me
möö - dub, pea täht - sa - le töö - le meid kut - sub me

maa! Kuis vaen - la - ne püü - aks, kuis vaen - la - ne
eest? On vaen - la - ne ka - val, kuid van - gi ta
maa. Me sei - sa - me val - vel me Nõu - ko - gu -

soo - viks, kuid kui - da - gi möö - da ei pää - se meist ta.
lan - geb, sest kui - da - gi möö - da ei pää - se meist ta.
maa eest ja vaen - la - ne ü - le me pii - rist ei saa.

1.-3. Seis! Kes on seal? Seis! Kes on seal? Ei möö - da siit

pää - se, ei möö - da siit saa! möö - da siit saa!

nae - rab har - va. A - ga tä - na juh - tus see,

vur - ru mui - gab ka - la - mees. Oh si - na poiss ja

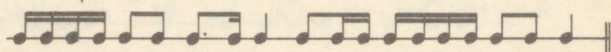
puud ja lae - vad, as - ja - ta ei näh - tud vae - va!

Saak on mit - me päe - va last, ka - last möl - lab mör - ra - kast.

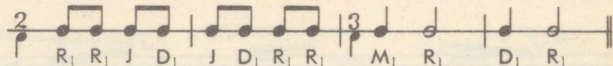
2. Nagu välgud sinna, siia,
nii et sinav vesi keeb,
tantsu löövad tuhat siiga
praegu kalameeste ees.
Tormab havi, mereröövel,
lapik lest lä'eb järele.
Ahvenate seljavööte
vetesinas väreleb.
3. Mis seal päris põhjas vilgub,
vilgub nagu hõbeoja?
Seal on parves miljon silku,
tuhat kilupojukest.
Saak on tore, mis siit saame,
oma perele siit saab.
Siit saab manner, saavad saared,
siit saab kala meie maa.

Kodune ülesanne. 1. Jaota järgnev rütm taktidesse, kui taktimõõduks on $\frac{2}{4}$:

2. Laula RA-lõpulist (moll-)astmerida, tuues ülemise tetrahordi oktaavi võrra allapoole.
3. Kõrvuta duur- ja moll-astmeridu! Iseloomusta neid!
4. Kirjuta järgnev eesti rahvalaul noodivihikusse (RA-aste asugu 1. joonel) ja laula seda! Kuhu peame asetama JO-võtme?

EMASÜDA*

L. Koidula

Hellalt

mf

Th. Hansen

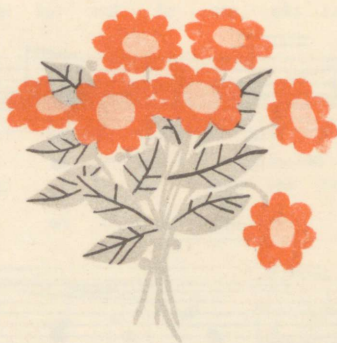
1. Üks pai - ga - ke siin il - mas on, kus var - jul

truu - dus, arm ja õnn! Kõik, mis nii harv siin il - ma

peal, on pel-gu - pai - ga leid-nud seal, kõik, mis nii

harv siin il - ma peal, on pel-gu - pai - ga leid-nud seal.

2. Kas emasüdant tunned sa?
Nii õrn, nii kindel! Muutmata
:: ta sinu rõõmust rõõmu näeb,
su õnnetusest osa saab! ::
3. Mõnd kallist südant kaotsin,
mis järel' nuttes leinasin,
:: aeg andis teist mul' tagasi,
ei emasüdant — iialgi! ::

Laulge kahehäälselt!

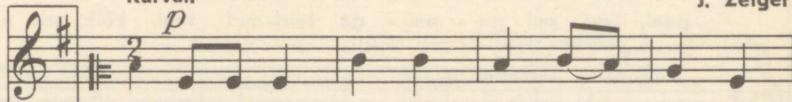
VAESLAPSE LAUL

Rahvaluule

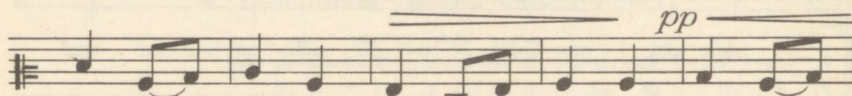
Eesti rahvalaul
J. Zeiger

Kurvalt

p

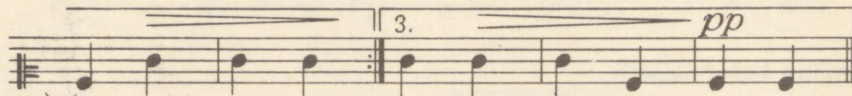
1. E - ma mul vii - di tei - da möö - da,
2. E - ma kui vii - di tei - da möö - da,
3. Tei - sed ist - vad i - lu - mäel - la:

lei - na - lis - te ra - du möö - da kau - ge -
ar - mud läk - sid ae - da möö - da kul - la -
i - lu pee - ke - rid pe - os - sa; mi - na

le, kõr - ge - le ma - na - las - te
le, hel - la - le ma - na - las - se
is - tun mu - re mäel - la: mu - re -

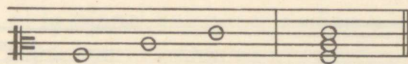

mä - e - le...
jä - re - le...

ka - ri - kas kä - es - sa!

Laula eelneva laulu põhitoon, kolmkõla ja määratle selle helilaad!

Laulge kogu klassiga moll-astmerea kolmkõla (RA₁-JO-MI): esiteks astmete kaupa (meloodiliselt), seejärel, jaotades klassi kolme rühma, ka kõik kolm heliastet korraga (harmooniliselt)!

KULLA EMAKE*

S. Taev

Liikuvalt

mf

S. Taev

1. Kul - la e - ma - ke, ap - pi sul rut - ta - me, eks sa

kuu - la, kuis un - dab ju saag! lk - ka rööm - salt me

töö juur - de töt - ta - me, pea neist hal - gu - dest

riit val - mis saab, hal - gu - dest riit val - mis saab.

f
Sih - ka- sah - ka,

f
Sih - ka- sah - ka, sih - ka- sah - ka, sih - ka- sah - ka,

sih - ka- sah - ka, sih - ka- sah - ka, sih - ka- sah - ka,

sih - ka- sah - ka, sih - ka- sah - ka, sih - ka- sah - ka,

sih - ka- sah - ka, sih - ka- sah - ka, nõn - da löi - kab saag.

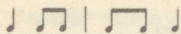
nõn - da löi - kab saag.

2. Pärast kirvega puud peeneks raiume,
kuuri varjule kanname nad.

∴ Ja kui paukumas väljas on pakane,
ahju paistel sa sooja siis saad. ∴

∴ Pauh ja pauh, . . .
kirves raiub nii. ∴

3. Sinul aitame põrandaid pühkida,
mina, õeke ja väikene vend.

∴ Tuleb kastrul nii läikima nühkida,
et ta pinnal kui peeglis näen end. ∴∴

∴ Pühin nii ja pühin naa...
pühin nii ja naa. ∴∴

4. Vaja nõeluda sukki ja õmmelda,
koorin kartuleid täis suure nõu.

∴ Tahtsin sellest veel sulle ma kõnelda,
et meil on hiljem tantsida nõu. ∴∴

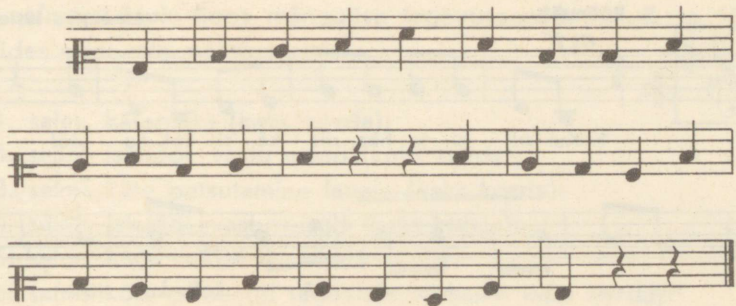
∴ Tril-lal-la ja tral-lal-la, ...
nõnda tantsin ma. ∴∴

EELTAKT

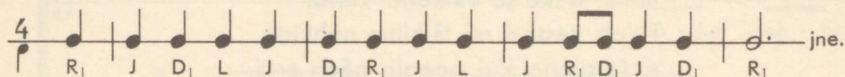
Eelnev laul algas pooliku taktiga (takti neljanda löögiga). Sellist takti nimetatakse eeltaktiks.

Laulu eeltakti ja lõputakti löökide arv peab kokku andma terve takti löökide arvu.

Laula noodist:

Laula järgnev tuttav eesti rahvalaul lõpuni ning näita käemärke kaasa!

Laula laulu ka sõnadega (kõik salmid)!

Järgmist laulu püüa laulda kohe tekstiga.

MEMMEKENE, HELLAKENE

Rahvaluule

Eesti rahvalaul

1. Memme-ke-ne, hel-la-ke-ne, mis sa ses-fa ka-su said, ka-su said,
2. Et sa minda kas-va-ta-sid, kas-va-ta-sid, kai-su-fasid? kai-su-fasid?
3. Memme-ke-ne, hel-la-ke-ne, mil-lal maksan ei-de vaeva? ei-de vaeva?

KUI SUL TUJU HEA

Röömsalt

Ameerika lastelaul

1. Kui sul tu-ju hea, siis kä-si kok-ku löö!

Kui sul tu-ju hea, siis kä-si kok-ku löö.

Kui sul tu - ju hea, siis püü - a se - da teis - te - le - gi

näi - da - ta. *mf* Kui tu - ju hea, siis kä - si kok - ku löö!

2. :,; Kui sul tuju hea, siis käega nipsu tee! :,;
 Kui sul tuju hea, siis püüa seda teistelegi näidata.
 Kui tuju hea, siis käega nipsu tee!
3. :,; Kui sul tuju hea, siis patsuta just nii! :,;
 Kui sul tuju hea, siis püüa seda teistelegi näidata.
 Kui tuju hea, siis patsuta just nii!
4. :,; Kui sul tuju hea, siis trampida võid nii! :,;
 Kui sul tuju hea, siis püüa seda teistelegi näidata.
 Kui tuju hea, siis trampida võid nii!
5. :,; Kui sul tuju hea, siis hüüa: «Küll on hea!» :,;
 Kui sul tuju hea, siis püüa seda teistelegi näidata.
 Kui tuju hea, siis hüüa: «Küll on hea!»
6. :,; Kui sul tuju hea, siis kõike seda tee! :,;
 Kui sul tuju hea, siis püüa seda teistelegi näidata.
 Kui tuju hea, siis kõike seda tee!

Esita eelnevat laulu koos mängulise tegevusega 3.-4.,7.-8. ja 15.-16. taktides esinevate pauside ajal:

1. salm: käteplaks (kaks korda);
4. salm: jalalöök vastu maad (kaks korda);
3. salm: käte patsutamine lauale (kaks korda);
4. salm: jalalöök vastu maad (kaks korda);
5. salm: hüüe: «Küll on hea!»
6. salm: kõik eelnenud tegevused (igauht kaks korda).

- Kodune ülesanne.** 1. Kirjuta eesti rahvalaul «Meil aiaäärne tänavas» noodivihikusse (RA on 1. joone all). Kuhu tuleb asetada JO-võti?
2. Õpi eesti rahvalaulu «Memmekene, hellakene» astmesilpidega peast laulma!

Laulge kahehäälselt:

MIS ON NURME NUKUKENE! **

Rahvaluule

Kindlalt *mf* B. Körper

Mõistke mi-nu mõista-tu-si, ar-va-ke mu ar-va-mu-si!

Parajalt *mf.*

Mis on väl-ja - le vä - le - da?

Tuul on väl-ja - le vä - le - da.

** 3 viimast takti kuulmise järgi

p

Mis on nur-me nu - ku - ke - ne? Aa - - - -

Mm (kinnisel suul)

p

Na-ber nur-me nu - ku - ke - ne.

mf

Mis on põl - lu pōd - ra - ke - ne?

mf

A - der põl - lu

p

Mis on nii - du nir - gi - ke - ne?

pōd - ra - ke - ne. Mm (kinnisel suul) - -

pp

Aa - - - - - Mis on kää - ru

pp

Vi - kat nii - du nir - gi - ke - ne.

Laialt

kär - bi - ke - ne? Re - ha kää - ru kär - bi - ke - ne.

Mis on eelneva laulu helilaad?
Kus muutub laulu helilaad?

Laulge duur- ja moll-astmerea kolmkölasid (JO-MI-SO ja RA₁-JO-MI) nii meloodiliselt kui ka harmooniliselt.

Laula noodist:

Eesti rahvalaul

KEVADEKUULUTAJAD

N. Laanepõld

Elavalt

mf

N. Laanepõld

1. Kas on poi-sid vaht-ra-puul, uu-ed vi-led pun-nis suul,
2. Po-le pois-se vaht-ra-puul, ai-nult ü-'hel pill on suul,

ke - va - di - ses rõõ - mu - hoos lah - ti löö - nud pil - li - loo?
kuld - se to - ru - ga fan - faar, mil - lel to - re män - gi - da.

f > >

1.-2. Viit, viit, ti - le - ti - le, tiu, tiu, viit, viit, ti - le - ti - le, tiu, tiu.

See on kuld-nokk, ke - va - de - kuu - lu - ta - ja!

Laula laulu põhitoon, kolmkõla ja leia laulu helilaad!
 Aseta laulu heliastmed kõrguse järjekorda ja laula neid!

KEVAD*

Tõlk. H. Mänd

Moldaavia rahvalaul

mf

1. Ke - vad mei - e juur - de jäi,
 te - da ter - ve mets on täis.
 La - la, la - la, lal - lal - laa.

2. Lõokene trillerdab,
 jõgi kaunilt sillerdab.

∴ La-la, la-la, lal-lal-laa. ∴

3. Päikene on soe ja hea,
 künnivares põllu peal.

∴ La-la, la-la, lal-lal-laa. ∴

4. Palju lilli kaasa tõi
 roheline, rõõmus mai.

∴ La-la, la-la, lal-lal-laa. ∴

Meenuta järgmist tuttavat laulu ja kirjuta laulu rütmi kohale heli-
astmete nimetused:

J J L M M L J L M J S₁ jne.

E - la - gu kõik me arm - sa - mad aa - sad,
e - la ning õit - se, ar - mas ko - du - maal Ven - nad, õ - ed,
väl - ja vai - nu - de - le lip - pu - de ja lah - ke lau - lu - ga!

KILLA-KÖLLA**

E. Enno

Lõbusalt

B. Kõrver

1. Kil - la, köl - la, väl - ja ka - ri! Pii - be - le - he
Kil - la,

õi - ed hel - lad he - li - se - vad na - gu kel - lad, kuu - lu - ta - vad:
köl - la, kil - la, köl - la, kill!

** 2 esimest takti kuulmise järgi

«Ke - va - de jōu - dis mei - e aa - sa - le!» ol - la hää.

Ke - va - de jōu - dis aa - sa - le! ol - la hää.

- II hää!
2. Killa, kõlla, välja kari	(Killa-kõlla,
Raiesmaale maasikmari!	killa-kõlla,
Akna alla roosinupp,	kill! Roosinupp,
heinamaale kullerkupp!	kuller-, kullerkupp!)
3. Mahlakann jääb karjamaale,	(Killa-kõlla,
sinisilmik metsaraale,	killa-kõlla,
niidu peäle pääsusilm,	kill! Pääsusilm,
kevadine ilus ilm!	kevad, ilus ilm!)
4. Lapsed siia, lapsed sinna,	(Killa-kõlla,
killa, kalla kaasa minna!	killa-kõlla,
Ühes muu ja ühes mää,	kill! Ühes mää,
nii on väljas olla hää!	nii on olla hää!)

MUUSIKALINE TÄHESTIK

Kindlasti olete juba tähele pannud, et alati ei ole noodijoonestiku alguses meile juba tuttav JO-võti, vaid sageli hoopiski erineva kujuga noodivõti:

Samuti on paljud lapsed (eriti need, kes õpivad mingit muusikainstrumenti) kuulnud, et noote nimetatakse JO-LE-MI-astmenimetuste kõrval üsna sageli ka teistsuguste nimedega: kas siis silpnimedega **do-re-mi-fa-sol-la-si** või tähtnimedega **c-d-e-f-g-a-h**.

Milles seisneb siis kahe noodivõtme ja kahesuguste noodinimede kasutamise vajadus ja mõte? Milles seisneb nende erinevus?

Nagu teame, määrab JO-võti JO-astme asukoha noodijoonestikul (kas mõnel joonel või vahes). JO-LE-MI astmesilpe kasutame ühtemoodi igast uuest JO asukohast alustades. Vahe on ainult selles, et, vastavalt JO-võtme asukohale noodijoonestikus, laulame neid ühes laulus kõrgemalt, teises aga jälle madalamalt. Niisiis ei näita JO-LE-MI astmesilbid meile helide püsivat, kindlat kõrgust.

Kujutleme, et õppisime täna ühe uue JO-lõpulise (duur-helilaadis) laulu. Leidsime laulu jaoks meile väga sobiva helikõrguse (JO asukoha). Oletame, et tahame õpitud laulu ka teine kord täpselt sama kõrgelt laulda. Kuidas võiksime teada, milliselt helikõrguselt on selleks tarvis võtta põhitooni, JO-astet?

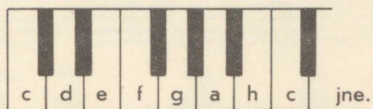
Selleks et laulu alati täpselt samas kõrguses laulda, peame teadma meile vajaliku JO-heliastme **pärisnime**.

Teades helikõrguse (noodi) pärisnime, võime selle üsna hõlpsasti üles leida mõnelt muusikainstrumendilt, kuna sellel asuvaid helikõrgusi tuntakse esmajärjekorras just nootide pärisnimede järgi.

Oma emakeeles kasutame sõnade ja lausete kirjapanekuks tähti. Ka helikõrguste täpseks määratlemiseks kasutatakse samade tähtede abi.

Muusikaline tähestik reastub järgnevalt: **c d e f g a h***

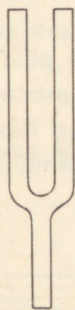
Helide püsivaid kõrgusi on kõige hõlpsam leida klaviatuurilt

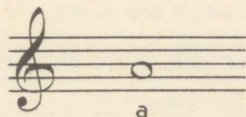
Nootide pärisnimesid (**c d e**... jne.) võime tinglikult võrrelda inimeste perekonnanimedega, nootide astmenimesid (JO-LE-MI jne.) aga inimeste eesnimedega.

Tähtnootide paigutamiseks noodijoonestikule on tarvis tunda peale JO-võtme ka sellist noodivõtiti, mis märgiks ära ühe tähtnoodi asukoha, mille kaudu võiksime leida kõigi teiste tähtnootide asukohad noodijoonestikul.

Selleks kasutatakse noodivõtiti, mille nimeks on viiuli- ehk G-võtiti , kuna see määrab noodijoonestikule kindlaks **g**-noodi asukoha. Oma välise kuju ongi nimetatud noodivõtiti saanud **g** tähe kujust:

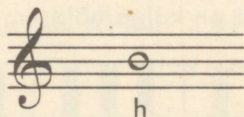

g ülemiseks naabriks on väga tähtis helikõrgus **a**. Seda kuuleme siis, kui laseme kõlada häälehargil ehk kammertooniil:

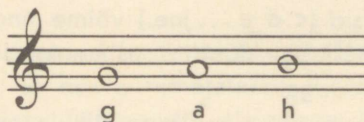

* Tähtnootide kõrval kasutatakse meil nootide pärisnimedena ka silpnimetusi: do-re-mi-fa-sol-la-si. Suurema selguse ja omavahelise erinevuse huvides (silp ja täht) kasutame nootide pärisnimedena edaspidi ainult tähtnimetusi.

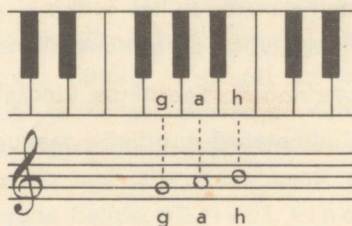
a ülemiseks naabriks on aga h-helikõrgus, see asub kolmandal joonel:

Reastame äsjaõpitud helikõrgused noodijoonestikule:

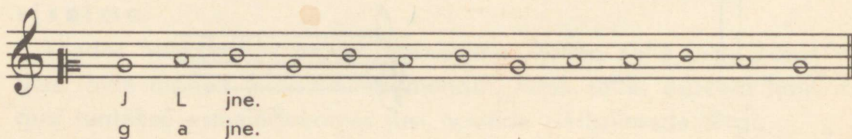

Leiame nende asukoha klaviatuuril:

Mängides õpitud helikõrgusi klaveril või mõnel muul pillil kuuleme, et kõlaliselt ühtuvad nad meile tuttavate JO-LE-MI astmetega.

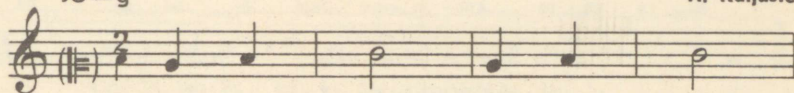
Leiame klaverilt **g**-heli ning laulame õpitud helikõrgusi hästi aeglaselt kõigepealt JO-LE-MI astme- ja seejärel **g-a-h** tähtnimedega (JO = g).

LAA, LII, LAA

JO = g

H. Kaljuste

1. Laa, lii, laa, laa, lii, laa,
2. Kill, kill, köll, kill, kill, köll,

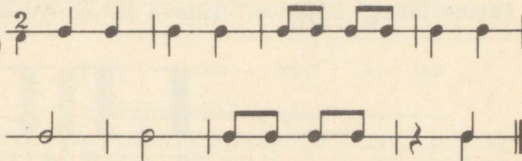

röö - mu - ga ma kar - ja lä - hen, laa, lii, laa!
ka - jab kar - ja - kel - la ka - ja, kill, kill, kill!

Laulge laulu astmenimedega!

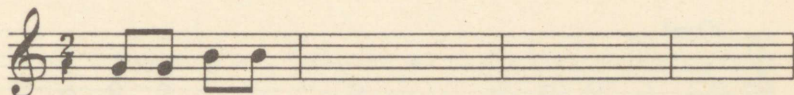
Koputage ja patsutage lauale järgmist saaterütmi:

KOPUTAMINE (PAREM KÄSI) 2
PATSUTAMINE (VASAK KÄSI)

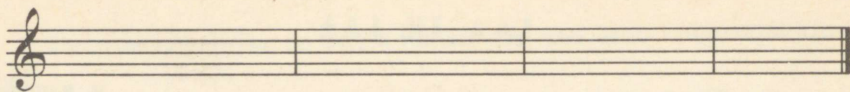

Märkus. Koputamiseks kasutame pliiatsit, patsutame aga peopesaga.

- Kodune ülesanne.** 1. Õppige tundma noodijoonestikul ja klaviatuurile **g**, **a** ja **h** helikõrgusi.
2. Meenutage eesti rahvalaulu «Vihmakene, vellekene» ja kirjutage see noodivihikusse (JO = g)!

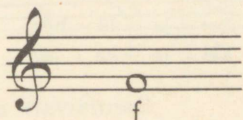
Vih - ma - ke - ne, vel - le - ke - ne, õ - õ - õ - o,
| | | |

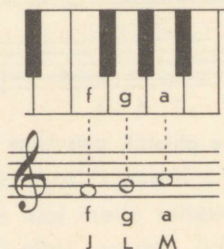
ä - ra sa - ja kar - ja - se - le, õ - õ - õ - o!

3. Saatke laulu «Laa, lii, laa» ülaloodud rütmi-
saatega!

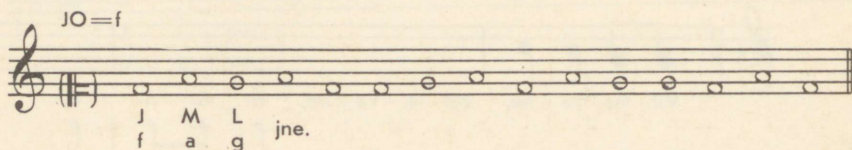
Meile juba tuttava **g** alumiseks naabriks on **f**:

Lisades **f**-helikõrgusele meile juba tuttavad helikõrgused **g** ja **a**,
saame jällegi kõlaliseselt tuttava JO-LE-MI astmemotiivi:

Leia klaveril põhitoon **f** ja laula järgnevat harjutust esialgu astme-,
seejärel tähtnimedega.

Laula järgnevaid viise kohe tekstiga, teades, et JO = f!

Lau-la, lau-la, väi-ke kar-jus, õh-tu-lau-lu met-sa all.

SINILILL

Ü. Rähn

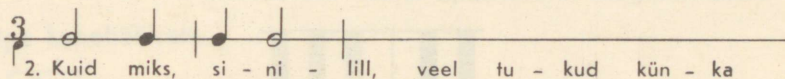
H. Kaljuste

JO=f *mp* *mf*

1. Ju - ba am - mu käes on ke - vad. Vast - sed
pun - gad, le - hed puul. Am - must a - jast
mp
mf
lin - nu - e - ma puu - ri - uk - sel, vii - sid suul.

Leia laulu teisele salmille sobiv rütm ja laula seda!

2. Kuid miks, si - ni - lill, veel tu - kud kün - ka

kõr - val samb - la sees? Kä - o - kell sind

ü - les ku - kub, päi - ke oo - tab voo - di ees.

Meenutame esimesel poolaastal õpitud eesti rahvalaulu «Kalevi-
poja laul» esialgu tekstiga, siis astmenootidega! Millises helilaadis on
laul?

Kasutades laulu noodistamiseks G-võtit, võtame JO asukohaks
f noodi. Kuna laul oli RA-lõpuline (moll-helilaadis), siis leiame laulu
põhitooni RA, mis asub f noodist (JO-astmest) madalamal. Leitud
helikõrguse tähtnimetus on **d**. Selle ülemiseks naabriks aga on **e**-heli-
kõrgus:

Kirjuta «Kalevipoja laul» noodivihikusse (RA=d)!

Leia õpitud uued tähtnoodid ka klaviatuurilt!
Püüa mängida «Kalevipoja laulu» klaviatuuril!

Jälgides klaviatuuri näeme, et mõnede valgete klahvide vahel asuvad mustad klahvid, mõnede valgete klahvide vahel aga mitte.

Kui kahe valge klahvi vahel asub must klahv, siis tähendab see, et nende kahe valge klahvi (kahe tähtnoodi) vahel on terve toon. Kui valgete klahvide vahel musta klahvi ei ole, siis näitab see, et nende vahe on pool tooni.

SÄÄSK

Ungari lastelaul
Kanon

RA = d

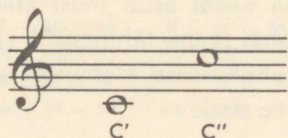
Püüdsin kin-ni sää-se ma, ho-bu-sest ta suu-rem.
Ras-va pa-nin su-la-ma, tu-li ter-ve koo-rem.

O - le, king-sepp, nõn - da hea, tee nüüd saa-pad mul - le.

Ai - nult se - da ma ei tea, mil - lest mak-san sul - le!

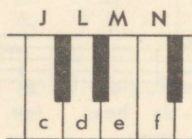
Laulge kahehäälselt:

Tähtnootidest on meil seni õppimata ainult **c**-helikõrgus. See asub esimesel abijoonel (ülemine **c** asub kolmandas vahes):

Meenutame M. Saare «Hällilaulu» I häält. Laulame seda algul astmenimedega, seejärel tekstiga.

Võtame klaveril laulu algusastmeks **c**-helikõrguse, seega JO=**c**:

Lauldes sama laulu viie astme võrra kõrgemalt, saame laulu alguseks **g**-helikõrguse; seega JO=**g**. Ülemine **c**-helikõrgus vastab siin NA-astmele.

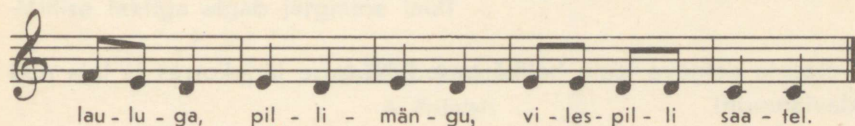
Leia klaviatuurilt, kui suur vahe on helikõrguste **h** ja **c** vahel!
 Millised astmenimed vastavad **h** ja **c** helikõrgustele, kui $JO = g$?

Leia klaverilt järgneva laulu põhitoon **c** ($JO = c$) ja laula seejärel laulu kolmkõla! Milline on laulu helilaa?

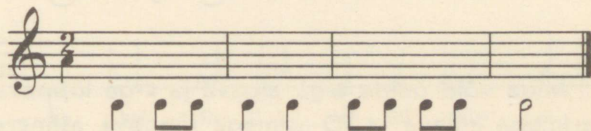
LINNUKE, MU KUREKE

$JO = c$

Ungari lastelaul

- Kodune ülesanne.** 1. Õpi fundma nootide **c**, **d**, **e**, ja **f** asukohti noodijoonestikul ja klaviatuuril.
2. Kirjuta «Linnuke, mu kureke» noodivihikusse ($JO = g$)!
3. Moodusta 4-taktiline meloodia moll-helilaa-dis ($RA = d$, taktimõõt: $\frac{2}{4}$).

Tuttav laul:

J M S S | J' J' D | R R S | N N M M | L L J | N N M M | R R S | N N M M | L L J

Laula eeltoodud laulu ka tekstiga!

Laulge laulu ka kaanonina!

Kirjuta laul noodivihikusse (JO = c)!

jätka!

Reasta eelneva laulu helikõrgused kõrguse järjekorras ja leia nad klaviatuurilt!

c d e f g a h c

J L M N S R D J'

c d e f g a h c

Mida võid öelda c-ga algava ja c-ga lõppeva heliredeli ning JO-astmega algava ja JO-astmega lõppeva astmerea kohta?

KARJUS LAULAB

Soome lastelaul
Kanon

① *mf* ② *f* ③ ④

Kar-jus lau-lab: tuu-de-li-luu, tuu-de-li-luu, tuu-de-li-luu.

JO LE MI NA SO RA DI JO¹

c d e f g a h c

Millise taktiga algab järgmine laul?

MEIE MAA*

A. Prišelets

Liikuvalt, laulvalt

D. Kabalevski

p

1. Ka - sed val - ged, haa - vad hal - lid,

mf

too - me oks - tel tu - hat õit, ko - du -

maa, sa ik - ka kal - lis, sel - list feist ei

2. Mööda kaldaid, mäeveeri,
läbi laia kodumaa
:: kulgeb palju, palju teesid,
meid nad kaasa kutsuvad, ::
meid nad kaasa kutsuvad.

3. Orud tulvil päiksevalgust,
kõlab laste rõõmus naer,
:: kõikjal kodumaa nii kallis
puhkend õitsele kui aed, ::
puhkend õitsele kui aed.

4. Kuldne põli on meil, lastel,
päevast päeva kaunim ta;
:: helge õnnetähe paistel
hea on elu meie maal, ::
hea on elu meie maal.

KODULINN TALLINN*

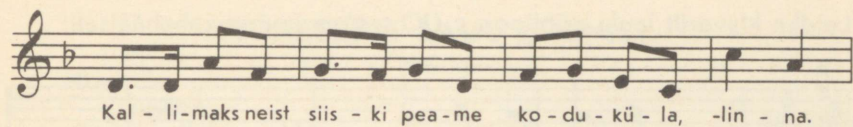
P. Rummo

Südamlikult

B. Kõrver

1. Küll on kau-neid koh-ti il - mas, ku - hu ta - haks min - na!

2. Sõidad esmakordselt siia, peatud Balti jaamas, —
kohe haruldasest pildist oled osa saamas:
üle pargiroheluse sinitaevas siidne,
:,: selle taustal vägevana kerkib Toompea iidne. :,:
3. Pilvepiirilt heidad pilgu — linna kohal lendad —
unustad sest üllast vaatest kasvõi iseenda:
punamütsilised majad, muistsed müürid mornid,
:,: lainelised lahesopid, pargid, nooljad tornid ... :,:
4. Vist saab pilti ülevamat kujutleda vaevalt,
kui näed Kalevite linna esmakordselt laevalt.
Laineid vahuharjalisi ümberringi tantsib;
:,: loojuv õhtupäike kuldab Kalevite kantsi. :,:
5. Küll on kauneid kohti ilmas ...

Leidke klaverilt laulu põhitoon c (JO = c) ja laulge kahehäälselt:

TULE, SÖBER, KAASA

JO = c

Kaanon

Tu - le, sö - ber, kaa - sa, läh - me ü - le
aa - sa! Hea on ol - la koos! Oi, jaa!
Oi, jaa! Mäng siis al - gab täi - es hoos!

Laulge laulu kaanonina, esialgu 2-häälselt, kui see õnnestub hästi, siis ka 3- ja 4-häälselt.

PIONEERIDE LAUL LENINIST

L. Hainsalu

JO = c

Pidulikult

A. Blumberg

The musical score is written on a single treble clef staff. It begins with a treble clef, a common time signature (JO = c), and a dynamic marking of *mf*. The melody consists of eighth and sixteenth notes, with some rests. The lyrics are written below the staff in Estonian. The score includes various dynamic markings: *mf*, *f*, and *mp*. There are also performance instructions such as 'Pidulikult' and 'A. Blumberg'. The score is divided into five lines of music. The first line ends with a repeat sign. The second line ends with a repeat sign. The third line ends with a repeat sign. The fourth line ends with a repeat sign. The fifth line ends with a repeat sign. The lyrics are: 1. Kui-gi Le-ni-nit me kes-kele po-le e-nam, te-ma mö-te e-da-si meid viib. Meil suur Le-nin sü-da-me-tes e-lab, ta i-deed ei kus-tu ii-al-gi, meil suur Le-nin sü-da-me-tes e-lab, ta i-deed ei kus-tu ii-al-gi. deed ei kus-tu ii-al-gi.

mf

1. Kui-gi Le-ni-nit me kes-kele po-le e-nam, te-ma

mö-te e-da-si meid viib. Meil suur Le-nin sü-da-me-tes

e-lab, ta i-deed ei kus-tu ii-al-gi, meil suur

f

Le-nin sü-da-me-tes e-lab, ta i-deed ei kus-tu

mp

ii-al-gi. deed ei kus-tu ii-al-gi.

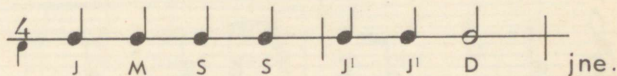
2. Meile surematuks jäävad tema sõnad:

«Armsad noored, hästi õppige!»

∴ Huulil, Lenin, sinu nimi kõlab,
sinu kuju on meil silme ees. ∴

3. Lenin, innustajaks oled meile ikka,
meie võimas unistuste tiib.
:,: Me partei meid leninlikult juhib,
kommunismile me rahva viib. :,:
4. Kuigi Leninit me keskel pole enam,
tema mõte edasi meid viib.
:,: Meil suur Lenin südames elab,
ta ideed ei kustu iialgi. :,:

Kodune ülesanne. 1. Meenuta eelneval aastal õpitud laulu «Jüripäev» astmesilpidega ja kirjuta see noodiviikusse rütmiseeritud astmenoodina.

2. Õpi kaanonit «Tule, sõber, kaasa» peast astmetega laulma ja käemärkidega näitama!

LOIDA LEEK!*

J. Nasalevitš

E. Kapp

1. Mets me üm-ber ka-jab röömsalt, lõk-ke-tu-li loit-ma lõi,
Vaa-ta, kui-das tu-li lõõ-mab, mis veel kaunim ol-la võib!

1.—3. Loi-da, leek, veel kau-a, kau-a, mei-le pal-ju röö-mu töid!

2. Lõkke ümber rõõmsalt laulda,
 mis veel kaunim olla võib?
 Mängida siin kaua, kaua,
 soovime ju seda kõik!
 Refr.: Loida, leek ...
3. Rõõmus päev jääb kauaks meelde,
 mängud, laulud, tantsud — kõik!
 Ja ka lõkke kuldsed keeled,
 mis nii veidralt tantsu löid.
 Refr.: Loida, leek ...

LAULUGA ME LÄHME METSA

J. Nasalevitš

JO=f

TÜDRUKUD

E. Kapp

1. Lau - lu - ga me läh - me met - sa, ral - le - rii, ral - le - raa,

lau - lu - ga me läh - me met - sa, ral - le - rii, ral - le - raa.

JO=c.

POISID

L=S

Mis te kõik seal met - sas tee - te, ral - le - rii, ral - le - raa,

mis te kõik seal met - sas tee - te, ral - le - rii, ral - le - raa?

2. (Tüdrukud) :: Meie korjame seal lilli,
ralle-rii, ralle-aa. ::

(Poisid) :: Milleks on teil vaja lilli,
ralle-rii, ralle-aa? ::

3. (Tüdrukud) :: Nendest teeme suure pärja,
ralle-rii, ralle-aa. ::

(Poisid) :: Mis te pärjaga siis teete,
ralle-rii, ralle-aa? ::

JO = f

TÜDRUKUD (KORDAMISEL KÕIK)

4. Mei - e kin - gi - me ta ä - ra, ral - le - rii, ral - le - raa,

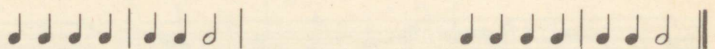
o - ma kal - li e - ma - le, ral - le - rii, ral - le - raa!

JO ASUKOHA MUUTMINE

Eelnevas laulus panime tähele, et laulu esimeses pooles asus JO f-noodi kohal, laulu teises pooles aga c-noodi kohal.

Jälgi, kuidas toimus JO asukoha (ja sellega koos kõigi teiste astmete) muutumine!

JO-astme asukoha muutmiseks sooritame selle harjutuse (näidata käemärkidega):

PAREM KÄSI S R S M S M J L S R S M S M J

VASAK KÄSI S R S M S M J J'

Noodipilti üle kantuna näeks see välja nii:

JO=f

S R S M S M J

JO=c

L=S R S M

JO=f

S M J

J=S R S M S M J

KÜNNIMEHE LAUL

Uuema rahvaluule alusel J. Zeiger

Eesti rahvalaul
J. Zeiger

JO=f

mf

1. Va - nast' mi - na künd - sin küü - tu - de - ga,

JO=c

L=S

ä - es - ta - sin här - ga - de - ga, va - nast' mi - na künd - sin

rit. J=S

küü - tu - de - ga, ä - es - ta - sin här - ga - de - ga.

2. Küüt oli käbe kõndima ja
härk oli äge astuma, küll
küüt oli käbe kõndima ja
härk oli äge astuma.

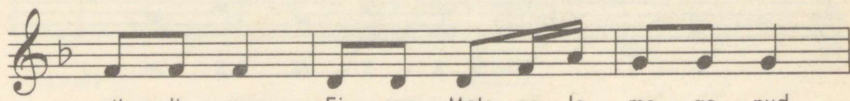
3. Kuid sahk sagis saues sinka-sonka,
vagu tuli välja vinta-vänta!
sahk sagis saues sinka-sonka,
vagu tuli välja vinta-vänta!

JO=f

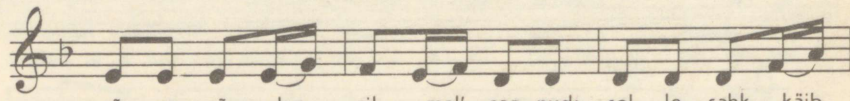
Aeglasemalt

4. Lind a-ga lau - lis sam-mal-soos, part a-ga pa-ja - tas

pil - li - roos: «Ei see Mats po - le ma - ga - nud,

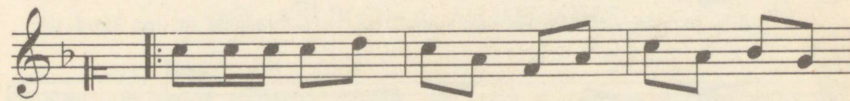

sõ - ge sõ - ba sil - mal' saa-nud; sel - le sahk käib

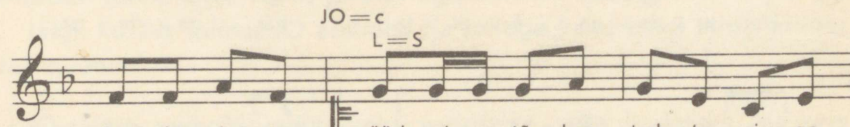

sin - ka-son - ka, va - gu jä - rel vin - ta- vän - ta!»

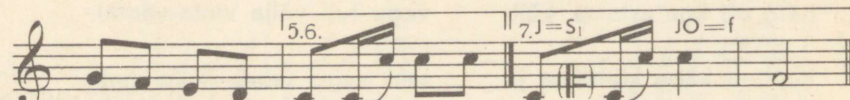
JO=f

5. Nüüd mi-na tõm-ban trak-to - ri - ga, rah-mel-dan ran -

daa - li - de - ga, nüüd mi-na tõm-ban trak-to - ri - ga,

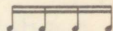
rah-mel-dan ran - daa - li - de - ga. ka - ma - ras - sel

6. Sähk minul kolmehölmaline,
roomikrauda hambuline,
sähk minul kolmehölmaline,
roomikrauda hambuline.

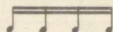
7. Kui surun saha sõmerasse,

kui surun saha sõmerasse,

vagu tuleb sirge kamarasse,

vagu tuleb sirge kamarasse!

Milline tähtnoot on JO-astmeks laulu esimeses osas, milline laulu teises osas?

Milline on laulu helilaad?

Kas esineb laulus ka vahelduvat helilaadi? Kus?

Võtame kammertoonilt a-heli. See on järgneva laulu MI-astmeks.
Kuidas kõlab põhitoon JO ehk f-heli?

KAMMERTOON

Eesti k. H. Kaljuste

JO = f

Kiirelt

Norra rahvaviis

Kaanon

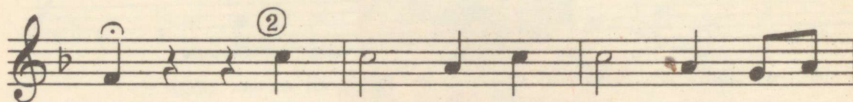
1. Meil hää - le an - dis kam - mer - toon, ko - he

lu - gu lah - ti läeb, ko - he lu - gu lah - ti läeb. Meil hää - le

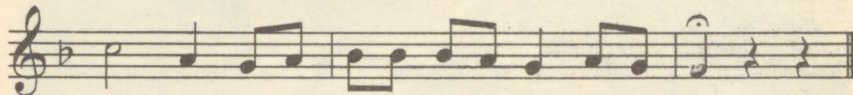
an - dis kam - mer - toon, mei - e lau - lu al - gus - ast - meks on

SO: SO, SO, MI, SO, SO, MI, LE, MI,

NA, NA, NA, MI, LE, JO, LE, MI, MI, MI, LE, JO, SO, SO, MI, SO,

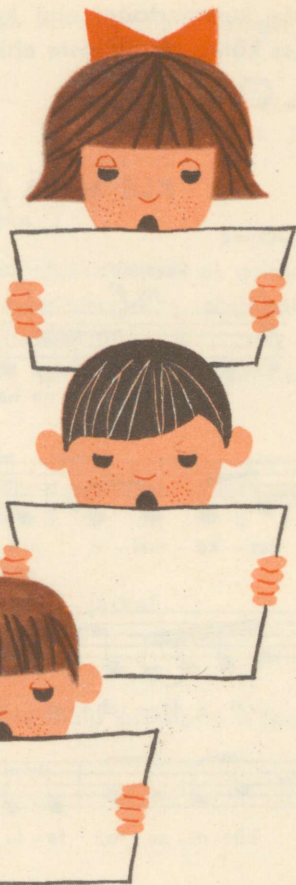
SO, MI, LE, MI, NA, NA, NA, MI, LE, MI, LE, JO.

2. Nüüd kohe algab teine salm,
kõlab jälle lõbus laul,
kõlab jälle lõbus laul.

Kuid astmepoistel, teame me,
pärisnoodinimeks on a-b-c:
c-c-a, c-c-a, g-a-b-b-b-a-g,
f-g-a-a-a-g-f,
c-c-a, c-c-a, g-a-b-b-b-a-g,
a-g-f!

3. Meil' hääle andis kammerton,
meie lugu lõpeb pea,
meie lugu lõpeb pea.
Meil hääle andis kammerton.
Meie laulu lõpuastmeks on JO!

Märkus. b-tähtnoodiga märgitakse $\frac{1}{2}$ tooni
võrra madaldatud h-helikõrgust.

Laula noodist:

Eesti rahvalaul
LÕPP

Leia kammertooni abil ka järgneva laulu põhitoon. Kui $a=RA$, kuidas kõlab siis JO -aste ehk c -helikõrgus?

KUI MINA HAKKAN LAULEMAIE

Rahvaluule

$JO=c$

Parajalt

mf

Eesti rahvalaul

Kui mi-na hak-kan lau-le-mai-e, lau-lu lah-ket

las-ke-mai-e, siis jääb kü-la kuu-la-mai-e,

val-la-rah-vas vaa-ta-mai-e. Kü-la siis tõu-seb

kün-ni-se-le, ta-lu tu-leb ta-pu-ae-da, kü-la poi-sid

kin-ku-de-le, kü-la nai-sed nur-me-de-le.

DA CAPO AL FINE

Fine — lõpp

Da Capo — algusest peale

Da Capo al Fine — algusest peale kuni sõnani «lõpp»

Kodune ülesanne. 1. Harjuta käemärkidega JO asukoha muutmist:

P. K. J M S N M L S | S | S M N M L L J ||
 V. K. | J M S N M L J | J |

2. Kirjuta harjutus noodivihikusse nii, et esimese JO asukohaks oleks *c*-helikõrgus (1. abijoonel). Milline on teise JO helikõrgus?
3. Kirjuta järgmine eesti rahvalaul noodivihikusse (JO=f).

J J M M N | S S N M M | N N L L | M J J J

jätka!

Leia kammertooni või klaveri abil järgneva laulu põhitoon *c* (kammertooni *a*=RA aste)!

MAIPARAAD

H. Kaljuste

JO = *c*

Röömsalt

mf

H. Kaljuste

1. Hom - me i - gal pool toi - mub uh - ke mai - pa - raad.

Või - mas rah - va - vool täi - dab kõik - jal tä - na - vad. FINE

mf

Lal- lal- laa, lal- lal- laa, lal- lal- lal- lal- laa,

mf *f*

lal- lal- laa, lal- lal- laa, lal- lal- lal- lal- laa!

DA CAPO AL FINE

2. Kaasa lähen ma,
punalipu ühes viin.
Marsin lauluga,
küll on tore olla siis!
Lal-lal-laa...

3. Homme igal pool
toimub uhke maiparaad.
Võimas rahvavool
täidab kõikjal tänavad.

Saadame «Maiparaadi» järgmise saatega:

KELLAMÄNG
KSÜLOFON

TRIANGEL

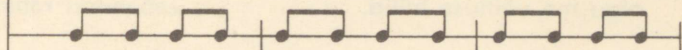
HARJAKE
VÖRUTRUMM

FINE

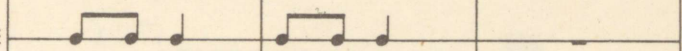
KELLAMÄNG
KSÜLOFON

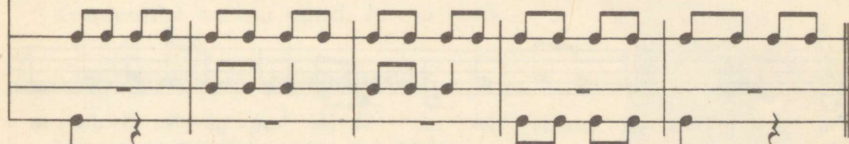
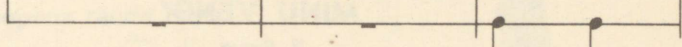
KÖLAKARBIKE

PLAKSUTAMINE

TRAMPIMINE

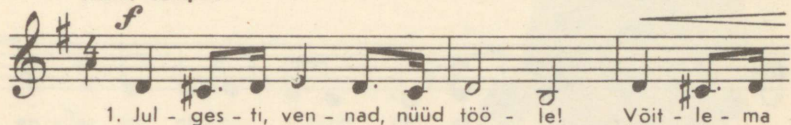

DA CAPO

JULGESTI, VENNAD, NÜÜD TÖÖLE*

Marsi tempos

Revolutsiooniline laul

2. Tõusime rahvast, kus häda,
 võimetu valguse püüd.
 ∴ Vabadus, vennalik side
 olgu me võitluse hüüd. ∴:

3. Väärame võimuka käega
 ikke, mis lasub me pääl.
 ∴: Kostab siis võitmatu väega
 vabanend rahvaste hääl. ∴:

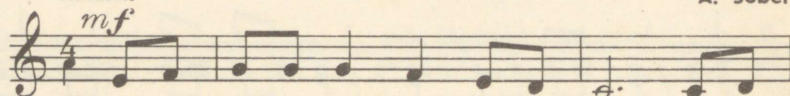
MINU VEND*

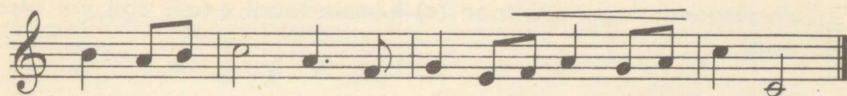
R. Parve

Kindlalt

mf

A. Sõber

saa - ma ma pean, siis võin rah - va - le ol - la kord ka - suks!

2. Nüüd ta sepana rauda raob.

Kõik ta virkust ja mehisust näevad.

Ise ütleb: uut õnne ta taob,

see et paremaks muudaks me päevad.

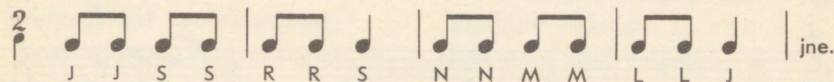
Kommunist on mu vend. Ja ma tean,

tuleb õppida, et see end tasuks.

∴ Venna sarnaseks saama ma pean,
siis võin rahvale olla kord kasuks! ∴

Tuttav laul:

Laula see laul lõpuni astmenimedega!
Kirjuta see noodivihikusse (JO = c)!

Leia järgneva laulu põhitoon (c) kammertooni a-heli abil või otse klaverilt!

LAAGRIÕHTU

R. Parve

JO = c

Rahulikult

Eesti rahvaviisi aineil

H. Kaljuste

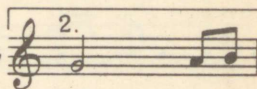

1. Jär-ve-pin - nal õh - tu ae - gu hel-gib e - ha
Ka-lad need ei nä - ki prae-gu, vist ei mait-se

KELLAMÄNG

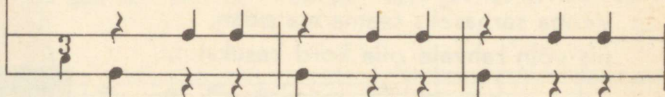

KELLAMÄNG

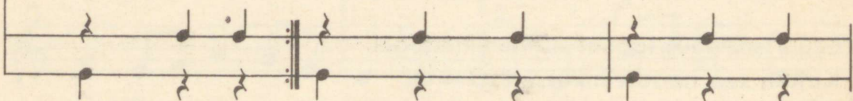
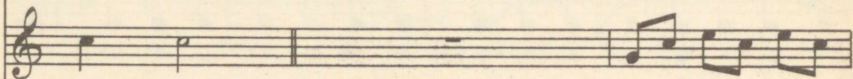
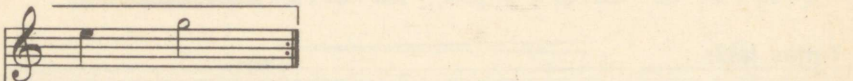
KRAAPLAUAKE
(VÕI TRIANGEL)

TAMBURIIN

viim - ne vööt.
mei - e sööt.

Õh - tu - tae - vas lõõ - mab lil - lalt,

par-did ka-his-ta-vad, roos. *mf* Aeg on, sõb-rad, paa-di-

sil - lalt *pp* min - na lõk - ke - le nüüd koos.

2. Laulame nüüd täiest rinnast,
 kuidas päev läks kiirelt käest,
 virvendavast järvepinnast,
 marjarikkast raudteemäest.
 Keset mängu, tantsukeerist
 kõik sind hooga kaasa veab,
 ainult rõõmsast pioneerist
 lõkkeõhtu lugu peab.

3. Udu juba katab rajad,
 laiub rannapajudes,
 varjab valged laagrimajad
 väljakule vajudes.
 Uusi oksu tulle kannu,
 mängudele hoogu anna.
 Laulus kiida seda maad,
 kellelt kõik need rõõmud saad.

4. Lökkehetked kiirelt kaovad,
 juba tuli väheneb,
 silmad vargsi kinni vaovad,
 uneaeg nüüd läheneb.
 Kas siis tõesti juba kaikus
 unetunnile fanfaar?
 Kaikus! Nüüd on õhtuvaikus,
 uneootel silmapaar.
5. Mm . . .

LUMEKELLUKE

E. Niit

JO=f

Kandvalt **G. Ernesaks**

p

Lu - me - kel - lu - ke,

mf

Ti - lis - ta - des õi - e - kul - just

lu - me - kel - lu - ke,

il - mub e - si - me - ne lill, vaa - tab rin - gi, tul - vil

lu - me - kel - lu - ke,

lu - me - kel - lu - ke.

ul - just:

«Ma ei kar - da sind, ap - rill!»

JO = c

mf

M = R

Ti - lis - ta - des öi - e - kul - just

il - mub e - si - me - ne

*p*R
Lu - me - kei - lu - ke,

lill,

vaa - tab rin - gi, tul - vil ul - just:

lu - me - kel - lu - ke

lu - me - kel - lu - ke,

«Ma ei kar - da sind, ap - rill!»

R = M

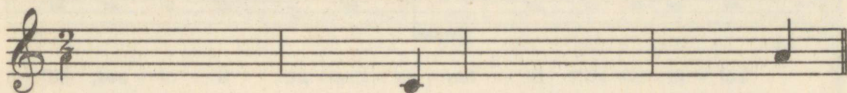
R = M L
lu - me - kel - lu - ke.

DA CAPO

b) JO asukoha muutmisega:

2. Lõpeta järgnev meloodia nii, et esimene pool oleks duur-, teine pool aga moll-helilaadis (JO=c):

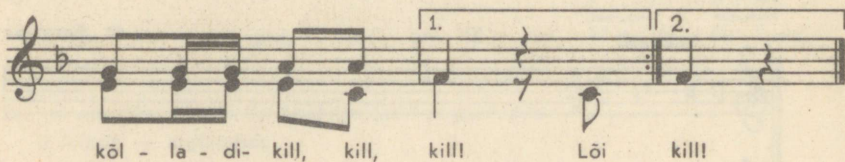
KUREKELL

E. Niit

JO=f

Liikuvalt

G. Ernesaks

2. Lõi kella nagu meeletu,
kill-kölladi-kill, kill-kölladi-kill,
et maa ja metski keeletu,
kill-kölladi-kill, kill-kölladi-kill.
Üks lill, üks lill, üks lõbus sell,
kill-kölladi-kill, kill-kölladi-kill,
üks kurekell, üks kurekell,
kill-kölladi-kill, kill-kill!

Leia kammertooni või klaveri abil järgneva laulu põhitoon (d);
kammertooni a=SO-aste.

SUVI TULI

J. Kaidla

JO=d

Rahulikult

E. Tamberg

1. Ku - nas küll see su - vi saa - bus,
Mil - lal ta küll met - sa maa - bus,
as - tus ae - da sa - la - mah - ti? pai - tas too - me - õi - ed
lah - ti? Te - ma ta - sast as - tu - mist kee - gi meist ei
kuul - nud vist, kee - gi meist ei kuul - nud vist.

2. Suvi tuli siis, kui taevas
oli sini-sini selge,
saabus päiksekiirtest laevas,
siis kui ilmad olid helged.
.: Pääsulinnud käisid ees,
järel vint, see vilemees. .:.

MU KODUMAA*

K. Merilaas

Südamlikult

H. Kaljuste

mp

Nüüd lõh - na - vad met - sad ja tol - ma - vad teed ja

lai - ned lak - su - vad ran - da. Kui kau - nis on e - la - da

ko - du - maal, ta röö - me ja mu - re - sid kan - da. Ja

mf
pil - ved ja lai - ned ja päi - ke - ne ja lad - vad - need

cresc.
lau - la - vad ü - ha: jää ko - su ja kas - va, mu

rit. *p*
ko - du - maa, sa ar - mas, suur ja pü - ha!

Meie kodumaa — H. Kaljuste (R. Parve)	3
Hüvastijätt laagriga — Z. Kodály	4
Vahelduv taktimõõt	5
Kutse õitsile — eesti rahvalaul (rahvaluule)	6
Sidekaar	7
Korjame õunu — ungari lastelaul (e. k. H. Kaljuste)	7
Hilissuvi — H. Kaljuste (E. Enno)	8
Õhtu — Z. Kodály (e. k. H. Kaljuste)	9
Mis need ohjad meida hoidsid — eesti rahvalaul, M. Saar (rahvaluule)	11
Oles — eesti rahvalaul	12
Kalevipoja laul — eesti rahvalaul (rahvaluule)	13
Poiste laul — R. Päts (J. Oro)	15
Lendas valge tuvike — tšehhi rahvaviis (e. k. H. Kaljuste)	16
Duur-astmerida ja duur-helilaad, põhikolmkõla, tetrahordid	17
Kingul kaunis tammekene — vene rahvalaul (tõlk. K. Korsen)	19
Kellel neli kaunist kleiti — E. Tamberg (U. Leies)	20
Meie kaunis maa, Ukraina — ukraina rahvalaul	21
Moll-astmerida ja moll-helilaad, põhikolmkõla, tetrahordid	22
Hällilaul — eesti rahvaviis (K. E. Sööt)	23
Karjapoiss — soome rahvalaul (rahvaluule)	24
Matkalaul — kaanon	25
Lõpe, lõpe, põllukene — eesti rahvalaul (rahvaluule)	26
Meie laul — slovaki rahvaviis (e. k. H. Kaljuste)	27
Väike trummilööja — saksa revolutsiooniline laul	28
Talispordilaul — ungari rahvaviis, B. Bartók (J. Oro)	59
4-löögiline noodipikkus	31
Mardilaul — eesti rahvalaul (rahvaluule)	32
Kiigu, liigu laevukene — eesti rahvaviis (M. Körber)	33
Effekande varjundid	34
Kadrilaul — eesti rahvalaul (rahvaluule)	35
Tantsulaul — eesti rahvalaul (rahvaluule)	36
«Kiirjooksu»-noodipikkused	37
Kellakaanon	38
Meenutame õpitud noodipikkusi	39
Pallimängulaul — eesti tantsuviis, H. Kaljuste (J. Oro)	40
Ketra, Liisu — eesti rahvalaul (rahvaluule)	42
Vahelduv helilaad	43
Vokil — A. Kapp (J. Tamm)	44
Kõikjal, kõikjal paistab päike — U. Gröger	46
Kõlla jõudnud lumelell — S. Taev (S. Taev)	47
Tooma laulukoor — A. Kiilaspea (N. Laanepõld)	48
Pääsukese näärid — E. Tamberg (H. Mänd)	51
Ole lume lagedale — eesti rahvaviisi j. R. Päts (J. Oro)	52
Nääriõhtul — B. Körber (M. Linnamägi)	54
Näärilaul — V. Kapp (R. Parve)	56
Tiliseb, tiliseb aisakell — L. Wirkhaus (J. Oro)	57
Täname sind, näärimees — eesti rahvaviisi aineil S. Taev (S. Taev)	58
Talispordilaul — ungari rahvaviis, B. Bartók (J. Oro)	59
Talvelaul — O. Pesonen	61
Kui mina hakkam laulemaie — eesti rahvalaul (rahvaluule)	63
«Jooksu»- ja «kiirjooksu»-rütmi ühendamine	64
Karusell — soome lastelaul	65
Tudu, tudu, tuvikene — M. Saar (rahvaluule)	66

Peegel — tatarl rahvalaul	68
Virulaste tants — eesti rahvaviis, H. Kaljuste (J. Oro)	69
Laula, laula — eesti rahvalaul	70
Küla mul ütleb — eesti rahvalaul, J. Zeiger (rahvaluule)	71
Vastlatalaul — lasteviis (M. Raud)	73
Vastlasõit — A. Söber (K. Kangur)	74
Sepapoisid — kaanon	77
Tramblankid — poola rahvalaul	78
Piirivalvurid — V. Solovjov-Sedoi (S. Pogorelovski)	79
Kord, kui meie väravas — vene rahvalaul	80
Kalamees naerab — eesti rahvaviis, G. Ernesaks (J. Smuul)	80
Emasüda — Th. Hansen (L. Koidula)	82
Vaestlapse laul — eesti rahvaviis, J. Zeiger (rahvaluule)	84
Kulla emake — S. Taev (S. Taev)	85
Eelfakt	87
Memmekene, hellakene — eesti rahvalaul (rahvaluule)	88
Kui sul tuju hea — ameerika lastelaul	88
Mis on nurme nukukene — B. Körver (rahvaluule)	90
Kevadekuulutajad — N. Laanepõld (N. Laanepõld)	92
Kevad — moldaavia rahvalaul (tõlk. H. Mänd)	93
Killa-kõlla — B. Körver (E. Enno)	94
Muusikaline tähestik	96
Laa, lii, laa — H. Kaljuste	99
Sinilill — H. Kaljuste (O. Rähn)	101
Sääsk — ungari lastelaul, kaanon	103
Linnuke, mu kureke — ungari lastelaul	105
Karjus laulab — soome lastelaul, kaanon	107
Meie maa — D. Kabalevski (A. Prišelets)	107
Kodulinn Tallinn — B. Körver (P. Rummo)	108
Tule, söber, kaasa — kaanon	110
Pioneeride laul Leninist — A. Blumberg (L. Hainsalu)	111
Loida, leek — E. Kapp (J. Nasaleviit)	112
Lauluga me lähme metsa — E. Kapp (J. Nasaleviit)	113
JO asukoha muutmine	114
Künnimehe laul — eesti rahvalaul, J. Zeiger	115
Kammeloon — norra rahvaviis, kaanon (e. k. H. Kaljuste)	118
Kui mina hakkam laulemaie — eesti rahvalaul (rahvaluule)	120
Maiparaad — H. Kaljuste (H. Kaljuste)	121
Julgesti, vennad, nüüd tööle — revolutsiooniline laul	123
Minu vend A. Söber (R. Parve)	124
Laagriõhtu — eesti rahvaviisi aineil H. Kaljuste (R. Parve)	126
Lumekelluke — G. Ernesaks (E. Niit)	128
Meelespea — G. Ernesaks (E. Niit)	130
Kurekell — G. Ernesaks (E. Niit)	131
Suvi tuli — E. Tamberg (J. Kaidla)	133
Mu kodumaa — H. Kaljuste (K. Merilaas)	134

Рихо Пятс, Хейно Кальюсте. ПЕСЕННИК ДЛЯ IV КЛАССА. На эстонском языке. Художественное оформление и иллюстрации Х. Сампу. Издательство «Валгус», Таллин, Пярнуское шоссе, 10. Тоimetaja M. Torman. Kunstiline toimetaja H. Keigo. Tehniline toimetaja M. Sein. Korrektorid T. Eriksoo ja S. Vettik. Laduda antud 23. IV 1970. Trükkida antud 18. V 1970. Vene NFSV Sovetski Tselluloosi- ja Paberikombinaadi ossettpaber nr. 1, 60X84/16. Trükipoognaid 8,5. Ting-trükipoognaid 7,9. Arvestuspoognaid 6,64. Trükiarv 45 000. Tellimuse nr. 576. Trükikoda «Oktoober», Tallinn, Kreutzwaldi 24. Hind 34 kop.

See õpik kuulub
(kooli nimetus)

raamatukogule. Nr.

ÕPIKU KASUTAJAD

Õppe- aasta	Õpilase ees- ja perekonnanimi	Õpiku seisund vastuvõtmisel	Hinne õpiku kasuta- jatele
19../..	uus
19../..
19../..
19../..

TÜ RAAMATUKOGU

10300014874475

A-30685

34 kop.

